Gen.
XI
60

Gen.

XX
360

289.400

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

Tanggal : 29 - 7 - 2010
Nomor Induk : 11065-IPN-MUSEUM/10
BIB - ID : 970860
ITEM - ID : 0000380 2831
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXI 360

VERHANDELING
OVER DE
JAPANSCHE NATIE,
HAARE ZEEDEN, GEBRUIKEN,
EN HAARE MUNTEN.

Beſchreven en by een verſaameld op eene Reize
NAA JAPAN.

door den

WEL EDELEN EN HOOGGEL. HEER
CARL PIETER THUNBERG.

Medicinæ Doctor, Demonſtrator Botanicæ, op de Koninglyke Academie der Weetenſchappen te Upſal, Lid van de Keyzerlyke Academie Naturæ Curioſ., Lid van de Societeiten van Lunden en Dronthem, &c.

MET PLAATEN.

Uit het Sweedsch vertaald.

Te AMSTERDAM,
By J. H. SCHNEIDER.
M DCC LXXX.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.EN W.
PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

VOO

De Verhand
deelen, is eenv
van den Wel
THUNBERG,
Demonstrator
der Weetensch
zerlyke Acadeu
Wel Edele, v
landsche Oost-
ver Scheepen
De Zeedon
Japansche N
het eerst en in
het is zekerlyk
meer aanmerk
Asia is; die
heid en de Schu
acht dan alle a
om in vreede en
zelve allen Ha
Natiën ontzag
Europa en de
twisten heeft.
Het schijnt d

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VOORBERICHT.

De Verhandeling die wy aan het Algemeen mede deelen, is eene van de eerſte vruchten der Reizen van den Wel Edelen en Hooggeleerden Heer C. P. THUNBERG, Doctor in de Medicynen, *thans* Demonſtrator Botanicæ op de Koninglyke Academie der Weetenſchappen te Upſal, Lid van de Keizerlyke Academie Naturæ Curios. &c. &c. *die zyn Wel Edele, voor dezen, in dienſten van de Hollandſche Ooſt-Indiſche Compagnie en met derzelver Scheepen naar Afrika en Aſia gedaan heeft.*

De Zeeden, de Gebruiken, en de Munten der Japanſche Natie hebben zyn W. E. oplettendheid het eerst en in 't byzondere gaande gehouden, en het is zekerlyk eene Natie, die wel zo veel, en meer aanmerking verdient, als 'er eene in geheel Aſia is; die de Vryheid, de Zeedelyke gelykheid en de Schatten, die hun Land bezit, booger acht dan alle andere Rykdommen der Wereld; die om in vreede en rust te leeven, zich grootmoediglyk zelve allen Handel en Omgang met alle andere Natiën ontzegt, om welke men zoo dikwils in Europa en de overige Wereld deelen; bloedige twiſten heeft.

Het ſchynt dat zy zich nog altoos met ſterke

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VOORBERICHT.

Aandoening herinnert, eens Vreemdelingen opgenomen te hebben, die haare natuurlyke Vriendlykheid zeer misbruikten; die haar onder den naam van Godsdienst tot ſlaven zochten te maaken; het is hierom, dat zy zo naukeurig de toegangen van hun Vaderland bewaaren. Wy hoopen van haare innerlyke Huishouding, door onzen Schryver nog nader te zullen onderricht worden.

By deze Verhandeling heeft men gevoegd een kort Bericht van het Koningryk Thibet, *een Land, van welks Regeering, Zeeden en Taal, wy nog minder weeten dan van Japan; het ſchynt ons derhalve niet minder waardig te zyn, eenen nadenkenden Lezer eenige oogenblikken daar omtrent bezig te houden.*

VER-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA



VERHANDELING

OVER DE

JAPANSCHE NATIE,

HAARE ZEEDEN, GEBRUIKEN, EN HAARE MUNTEN.

De Japanſche Natie was tot aan 't jaar 1542, aan de Europeërs geheel onbekend; als wanneer een Portugeeſch Schip door eenen ſtorm op de kuſten van dit Ryk gedreeven werdt, en voor het eerst in eene van deszelfs Havens ankerde.

Dit Volk wist ook tot dien tyd toe niet, dat 'er buiten China en Japan meer Land op deezen Aardkloot was, en werdt nu door de Portugee-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ſchen onderrecht, wegens de grootte der Waereld en dat 'er meer Landen en Ryken in zyn: ook wierden zy van verſcheide Europeeſche goederen voorzien, waar over zy zich zeer verwonderden. Kort daarna omhelsden zy eenen nieuwen Godsdienst, zy namen de Chriſtelyke Leere aan, en vergunden hunne nieuwe aangekoomene Gaſten, zich by hen neder te zetten, en aldaar te woonen. Zy ontvingen hen met eene natuurlyke vriendelykheid, vergunden hun eenen vryen Handel, en lieten hen onverhinderd hunne Leere uitbreiden, Kerken, Schoolen en Kloosters ſtichten, en hunnen Godsdienſt oeffenen; tot dat de Portugeeſchen door hunne trotsheid ondraaglyk wierden, en de Regeering genoodzaakt was aan hunne gierigheid paalen te ſtellen.

De Aſiatiſche Volken laaten zich in 't algemeen, zoo ligt niet door de Mode beheerſchen als de Europeërs, en veranderen dus niet van kleeding, noch van gewoonten; en de Japanners, die 't grootſte gedeelte der Ooſtelykſte Eilanden bewoonen, overtreffen alle hunne Nabuuren nog verre in deeze ſtandvaſtigheid. Zy gebruikten reeds van onheuglyke tyden af dezelfde kleeding, die zy nog hede ten dage hebben, zonder eenige verandering; en die daarom, met volkoomen recht en in den grootſten nadruk, hunne eigene en nationale klee-

ding mag genoemd worden. Dezelve beſtaat in een of meer lange Nachtrokken of Japonnen, tot op de voeten hangende, die met een Sjerp of gordel om het lyf wordt vastgebonden; de Vrouwen hebben dezelven doorgaands wat langer, en dikwyls met eenen langen ſleep agter aan. In den Zomer draagen zy zeer dunne Japonnen, en 's Winters zeer dikke, met watten van zyde of katten gevoerd.

Het Hairkapſel is by dit Volk zoo zonderling, als van alle andere Natien verſchillende. By de Mannen zyn de gantſche voorhoofden, ook de kruin tot aan den nek toe kaal en zoo glad geſchooren, als de baard. Het overige van 't hair, dat aan de ſlaapen van 't hoofd en in den nek is, wordt opgeſtreeken, en over de kruin heen vast gebonden met wit gaarn; behalven deeze binding, laat men een bosje hair, van een vinger lang, welk daar op afgeſneeden wordt, nog eens met den draad vastbinden en tegen het hoofd buigen, als een kromme vinger.

Dit Hoofdſieraad en de Japonnen is by de gantſche Natie zoo algemeen, dat 'er van den Keizer af tot den geringſten Visſcher toe, geen onderſcheid onder hen is.

De Geneesheeren en Prieſters, die gemeenlyk het gantſche hoofd laaten ſcheeren, en de Kinderen, die nog niet tot mannelyke jaaren gekoomen,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zyn daar door eenigzins van de overigen der Natie onderſcheiden.

De ſchoone Kunne behoudt het hair, ſtrykt het tegen de kruin van 't hoofd in de hoogte op, en draait het tot een knot te ſaamen; zoo dat 'er twee lokken aan de zyden afhangen, agter de knot ſteekt men een kam in, en daar tusſchen in verſcheide ſieraaden van allerly gedaante en ſtoffe.

Geen Japanner draagt kouſen; want hunne lange Japonnen bedekken en warmen de beenen; en nog minder ſchoenen; maar ſlegts pantoffelen van rystſtroo gevlogten, die zy altoos voor de deur van 't huis laaten ſtaan.

De Huizen worden van balken gebouwd, die zoo in elkanderen gevoegd worden, dat 'er tusſchen elk eene ruimte blyft, om geſpleeten Bamboesriet daarin te vlechten; de buitenzyde wordt met kley beworpen en daar na gewit, zoo dat zy zeer naar ſteenen huizen gelyken. De verdiepingen zyn twee; doch de bovenſten worden zelden tot wooningen gebruikt. De vloer, die altoos een elle hooger dan de grond is, wordt met matten belegd, waar in vier vinger dik ſtroo gevlogten is. Het geheele Huis beſtaat uit eene groote kamer, die daar na in zoo veele kleine kamertjes kan afgedeeld worden als men wil; en wel door ſchermen, die tegen daar op paſſende ſtylen worden aangezet, welke boven

aan den zolder en onder aan den vloer worden vastgemaakt.

De Venſters beſtaan uit raamen, welke in kleine vierkante ruiten afgedeeld, en met dun wit papier beplakt zyn.

De gantſche Natie is zeer op de zindelykheid gezet: men baadt zich dagelyks, en houdt de huizen zoo wel als de kleederen zeer net en zuiver; daar en tegen is alle opſchik en blinkend ſieraad by hen ongewoon. Hun Goud en Zilver gebruiken zy alleen tot geldſpecien; Juweelen en Edelgeſteenten worden niet eens van de Vrouwen tot ſieraad gebruikt.

Hunne wyze van zitten is de volgende: zy leggen hunne voeten op ſchoone en zagte Vloermatten onder 't lyf, zoo dat hunne beenen hun in plaats van een ſtoel dienen. Zoo zit men ook aan de tafel.

By de maaltyden heeft elke Gast zyn eigen gerecht, welk hem op eene tafel, die nauwlyks drie of vier duim hoog is, voorgezet wordt.

Zy leeven in 't algemeen zeer ſpaarzaam; hunne meeſte ſpyzen zyn uit het groeijend Ryk, en zy eeten zeer weinig vleeſch. Het eenigſte, dat zy uit het Ryk der Dieren eeten, beſtaat in tamme en wilde vogelen, in visſchen en andere Zeeſchepſe-

len. De weinige paerden, die zy hebben, gebruiken zy alleen om laſten te draagen, en het geringe getal hoornvee tot ploegen, zonder dat men de melk of 't vleeſch ergens eet. Schapen, bokken en varkens vindt men hier te lande in 't geheel niet. Reiſt is hunne gemeenſte ſpyze, gelyk ook verſcheide ſoorten van boonen, katjang, erwten, pataten en andere aardvrugten. Nooit gebruiken zy ſpeceryen, wyn, en gediſtilleerde wateren; en nauwlyks willen zy dezelven proeven, wanneer zy hun van de Hollanders worden aangebooden. Van Koffie kennen zy nauwlyks den naam, en Tabak, die byna onder alle Natien der waereld ingang gevonden heeft, wordt by hen maar zeer zuinig gebruikt.

Zoo weinig hebben zy zich door de Europeërs, die by hen koomen, laaten verleiden, en zoo zuiver hebben zy hunne overoude levenswyze bewaard, dat zy geheel niets, of althans zeer zelden iets, van anderen overneemen, al was 't ook inderdaad nuttiger en gevoeglyker; op dat ze daar door niet ongevoelig eene gewoonte mogten invoeren, die voor hun met den tyd onnut of ſchadelyk mogt worden.

Koophandel en Manufactuuren zyn by de *Japanners* nog gantſch niet ver gevorderd; daar zyn nog eeuwen noodig, eer zy zoo ver daar mede koomen als in Europa; dewyl hunne behoeften niet groot

zyn: alleenlyk werken zy zeer goed in yzer en koper, en maaken ſchoone verlakte zaaken, en daar in overtreffen zy alle andere Volken. De Akkerbouw is by hen in de grootſte waarde, zoo dat men overal bezaaide landen ziet, en zelfs zyn de meeſte bergen tot aan de toppen toe, vrugtbaar gemaakt. Buitenlandſchen Handel dryven zy alleen met de Hollanders en Chineeſchen, welke twee Natien de eenigſte zyn, die daar mogen aankoomen en handelen. Tegen koper en ruwe Kampher wortel, die de Hollanders daar uitvoeren, ruilen zy Poeijerſuiker, ſappanhout, elpenbeen, tin, lood, ſchildpadden ſchalen en eenige andere kleine zaaken.

De Japanners zyn geelagtig van kleur, hoewel men 'er eenigen vindt, die vry blank zyn.

Zy zyn van alle andere Natien, de Chineeſchen en Tartaren uitgezonderd, onderſcheiden door hunne diepliggende en langwerpige oogen, en hooge winkbrauwen. De neus is niet plat, hoewel een weinig dikker en korter, dan by de Europeërs.

Zy zyn vriendelyk, gedienſtig en beleefd, zoo wel tegen vreemdelingen als onder elkanderen; oprecht en eerlyk in hunnen handel, tegen hunne Overigheid en de Grooten zeer ootmoedig; maar ook te gelyk zeer trots, langmoedig, onverſchrokken, en tegen hunne vyanden zeer onverzoenlyk.

Geene Natie in Indien waakt meer voor haare

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vryheid, dan de Japanſche; ook is 'er geene zoo vry van 't geweld, het bedrog, en de ſlaverny, welke de Europeërs zoo algemeen in de Indien oefenen, als deeze Natie. Nadat zy in hun eigen Land de kunstgrepen, den hoogmoed, en de gierigheid der Portugeeſchen hebben leeren kennen, en uit hunne eigene Zeevaarders die in voorige tyden tot *Malacca*, *China*, *Siam*, *Formoſa*, ook tot *Java* toe zeilden, verſtonden, op welk eene wreede, ſlaaffche en onrechtvaerdige wyze verſcheide Ooſterſche Natien, zoo wel door de Portugeeſchen als door andere Volken, behandeld en onder het juk gebragt wierden, hoe men hen van hun Land beroofde, en zich meeſter maakte van hunnen eigendom; zoo hebben de Japanners het beſluit genomen, dat na deezen niemand het wagen zoude voor noch na eenen vreemdeling weder aan te neemen (*); ook

(*) Het Plakaat tot dat einde in Japan door den Keizer uitgegeeven, beſluit met deze hartelyke en bedenklyke woorden.

„ Dit diene ter euwige Gedachtenisſe van het voorlee-
„ dene, en tot eene Waarſchouwing voor het toekoomen-
„ de, dat, zo lang de Zon den Aardkloot beſchynt, geen
„ Christen mensch zich het laate gelusten, naa Japan te
„ koomen; en dat alle het mogen weeten, zelfs de Ko-
„ ning Philippe, ja zelfs de God der Christenen, en de groo-
„ te Xaxa, een van de eerſte Goden van Japan, dat indien
„ zy tegen deze Wet handelen, zy het met hun hoofd
„ betaalen zullen."

kan yder man zulks in de Reisboeken leezen.

De Regeering verdreef toen en liet tot den laatſten man toe eene Natie om halsbrengen, die, opgeblaazen door haaren rykdom, en dronken door eenen dommen Godsdienst yver, die geenen haatte en vervolgde, die hunne Leere niet wilden volgen, hen ſtrafte, die zy voor Ketters hield, de grooten des Lands met verachting aanzag, en zich met list zocht meeſter te maaken van de Regeering, die reeds ondermynd was. Zodanig was der Portugeeſchen bedryf, en zodanig was hun loon!

De Regeering nam daarop verſtandige en toereikende maatregelen, om zodanige gevaaren voor altoos voor te koomen. Aan alle Japanſche Zeevaarders werdt op levensſtraf verbooden, hunne kusten ooit te verlaaten, en hun werdt bevolen hunne vaartuigen van agteren open te maaken, op dat zy niet zonder gevaar van te zinken, de hooge Zee bevaaren mogten, en zich verre van land begeeven: ook werdt aan alle Natien in de waereld, de Hollanders en Chineeſchen alleen uitgezonderd, verbooden, op *Japan* te handelen; en tegen deezen nam men zodanige maatregelen, die hen buiten ſtaat ſtelden, om het minſte geweld te gebruiken, en ongeoorloofden Handel te dryven. Een klein Eiland by de ſtad *Nagaſaki* is hunne woonplaats; het zelve is met watergraften en muuren omringd, en

met twee poorten voorzien, die door de Japanners zelven geopend, geflooten, verzegeld, en bewaakt worden. Zoo haast als daar een fchip aankomt, moet alle geweer, kruid en lood, kogels, overgeleeverd worden; alle waaren, die men invoert, worden op 't nauwkeurigfte nagezien. De Hollanders, die in 't Land gaan, worden tweemaal op 't nauwkeurigfte onderzocht, en men heeft zoo wel tegen den in- en uitvoer van verboodene waaren voorzien, dat zelfs voor den gefleepenften geen weg tot fluikhandel overblyft.

Dit fchrikte my ten eerften af, en benam my vervolgens alle hope, om uit dit zonderling Land eenige zeldzaamheden, als Boeken, Kaarten, Munten, Teekeningen en diergelyke dingen uit te voeren, welke daar op 't ftrengfte verbooden zyn.

Desniettegenftaande heb ik met geen gering gevaar eenige Munten t' fcheep gebragt, terwyl ik ze onder myne fchoenzoolen lei.

Ik fchat derzelver waarde des te hooger, om dat in Europa, zoo veel my bekend is, geene daar van te bekoomen zyn; ook weet ik van geene befchryving noch afteekening, buiten de weinigen, die by Doctor. KÆMPFER, en den Vader CHARLEVOIX in hunne *Hiftorien van Japan* voorkoomen. In 't algemeen zyn de Japanfche Munten flegt en eenvouwdig geftempeld, meeftendeels ongerand, en zonder den omtrek, dien de Euro-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
KEPUNYAAN
OLIM BIBLIOTHEEK VAN K. EN W.

peiſche hebben. De meeſten hebben geene bepaalde waarde, en worden daarom gewoogen. Men heeft ze van Goud, Zilver, Koper en Yzer, en van veelerley zeer ongelyke gedaanten. In den handel en omloop zyn thans alleen de volgende gangbaar, naamelyk de zogenaamde nieuwe *Kobang*, de *Itjib*, twee ſoorten van *Itaganne*, de meeſte ſoorten van *Kodama*, *Naadiogni*, *Simonſeni*, enz.

Ik was van oordeel, en zulks met veel reden, dat zodanig eene verſaameling van Munten, eene van de voornaamſte zoude zyn, die in een Munt-Kabinet zou kunnen gevonden worden; om dat zodanige geldſpecien niet in Europa zyn, en ook om de groote zwaarigheden, die men ontmoet in ze uit dit Land te voeren; daarom heb ik niet alleen veele moeite gedaan om door goede kennisſen eenige ſoorten zoo van de oude, als van de nieuwe Munten by een te verſaamelen; maar ook met de grootſte voorzigtigheid dezelven in myne ſchoenen aan 't ſchip gebragt, met zulk een groot gevaar, dat het mynen geheelen ondergang hadt kunnen veroorzaaken.

Deeze verſaameling, die ik de eer heb, op deeze plaaten, in nature afgebeeld, hier voor te ſtellen, zyn onvervalſchte, behalven de groote *Obang*, die nagemaakt is; en daar om heb ik geacht, dat dezelven niet geheel onwaardig zyn, in deeze ge-

leerde, langmoedige en beminnenswaardige Vergadering kortelyk verhandeld te worden.

* * *

In 't algemeen is het Japanſche Geld eenvouwdig, ſlegt en regt geſlaagen, en voor 't grootſte gedeelte zonder karteling op den rand, en zonder dien ſieraad, die doorgaands aan 't Europieſche Geld is: ook zyn de meeſte ſoorten van Munten zonder eene vaste en bepaalde waarde; daarom worden ze ook van alle Kooplieden gewoogen; die dan gemeenlyk hun ſtempel daar op zetten, tot een teeken, dat ze oprecht en onvervalscht zyn. Dus ziet men zodanige kleine ſtempels in menigte op de oude en nieuwe *Kobangs*, op de *Itjibs*, ook op de meeſte Zilver Munten, inzonderheid op de grooſte ſoorten.

Geene van deeze Geldſpecien, of Muntſoorten, behalven de *Daikokvgin* zyn ooit geteekend met eenig Beeldtenis of Jaargetal, wanneer zy geſlaagen zyn, gelyk op ons Europeesch Geld altoos gebruikelyk is.

De geleerde Doctor KÆMPFER, die vyf-en-tagtig jaaren voor my in *Japan* geweest is, heeft, in zyne Hiſtorie van dat Ryk, in de Kaart van de Stad *Nagaſaki*, eenige Geldſpecien afgebeeld, welke in dien tyd gangbaar waren; nogthans waren 'er

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

e Verga-

envouw-
ortſe ge-
zonder
opieſche
Munten
dharom
gen; die
tot een
n. Dus
nigte op
ook op
le groo-

ſoorten,
end met
y geſlaa-
roos ge-

-en-tag-
eeft, in
de Stad
, welke
aren 'er

Tab. I.

Fig. 1.

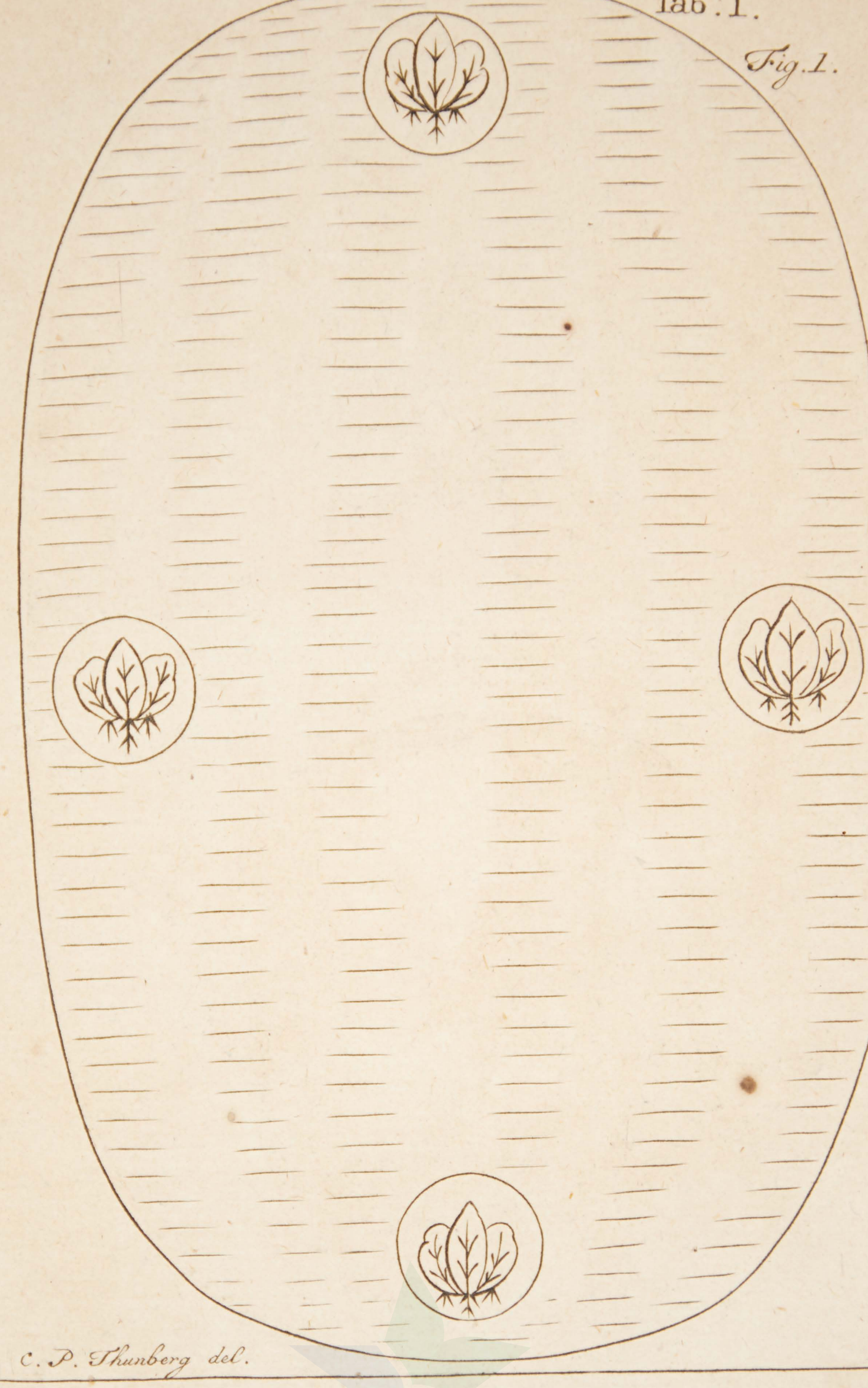

C. P. Thunberg del.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Fig. 1.

Tab. II.

Fig. 1.



C. F. Fritschius Sc.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

voor dien tyd al eenigen geſlaagen, die nu al weder uit de mode geraakt zyn; en ſedert dien tyd zyn 'er weder verſcheide nieuwe ſoorten uitgegeeven, welker getal grootelyks verminderd is.

De Munten of Geldſpecien van Japan, worden van vierderley Metaal gemaakt, te weeten van Goud, Zilver, Koper, en Yzer.

Alle de gouden Muntſpecien zyn plat, en van driederley gedaante, als langwerpig, vierkant, en rond.

I. De OBANG (Tab. I en II fig. 1.) is een van de grootſte ſoorten, die in 't gantſche Land zyn; en dewyl dezelve in den Koophandel geheel niet gangbaar is, en zeer zelden onder byzondere perſoonen by de Kooplieden gezien wordt, zoo kan ze veel eer als eene Medailje of Legpenning, dan als een rondgaande Munt worden aangemerkt.

Het is eene langwerpige ronde en platte gouden Munt, en van dikte als een Duit; op de eene zyde met fyne afgebrookene dwartſtreepen, en met vier ſtempels binnen den kant der gemelde dwartſtreepen; ieder ſtempel is verſierd met het wapen van de *Dairis*: op de andere zyde worden in den naam van den Uitgeever, die tegelyk Heer van 't Land is, verſcheide groote zwarte letteren geſchreeven; welke eenigzins boven het midden begonnen worden, en tot aan den benedenkant gaan; dit opſchrift dient om den uitgeever van derzelver waarde te verzekeren; en om die reden worden de letters,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wanneer ze uitgesleeten zyn, ook altoos door den Lands-Heer, of 's Prinsen Secretaris, wederom van nieuws daar opgeschreeven; waar voor men een *Iijib* moet betaalen.

Deeze Penningen zyn omtrent tien oude *Kobangs* waardig; hoe nader zy aan de Residentie stad Jedo koomen, daar ze meest in 't algemeen rondgaan, hoe minder zy in waarde zyn; en hoe verder daar van daan Landwaards in zy gevonden worden, hoe ze zeldzaamer zyn, en van hooger waarde gehouden worden. In *Nagasaki* doen ze doorgaands van $17\frac{1}{2}$ tot 20 *Kobangs* toe, het welk omtrent met 100 tot 120 Ryksd. overeenkomt; het Goud is fyn en donker geel van kleur.

De *Obangs* worden meest by de Prinsen en Raadsheeren van 't Land gevonden, en zy gebruiken ze doorgaands om tot verëeringen en geschenken uit te geeven, wanneer zy somtyds, als dat voorvalt, niet anders by de hand hebben; en dus wordt zulk een groote penning als een Eerepenning gegeeven; want men houdt het geschenk voor minder, wanneer dezelfde waardy in algemeene en gangbaare *Kobangs* wordt gegeeven.

II. De *Kobang* is een langwerpig ronde en platte Muntspecie van Goud, omtrent twee duimen lang, en iets meer dan een duim breed, hebbende

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

byna de dikte van een Duit. Hier van zyn 'er twee verſchillende ſoorten.

a. De oude *Kobang*. (Tab. III. fig. 2.) is van fyn Goud, en een weinig breder en langer dan de nieuwe *Kobang*, en van eene donker geele kleur.

Zy zyn in den bovenkant met ingedrukte en afgebrookene dwarsſtreepen geteekend, en aan beide einden met de gedaante van een langwerpig vierkantige *Itjib*, met verheevene letters; en daarom heen wederom eene gedaante in de gelykenis van eene Maan, met verheevene bloemfiguuren: op de andere zyde is, in 't midden, een cirkelronde ſtempel met verheeven letters, en binnen den rand tegen het eene einde twee kleiner ingedrukte ſtempels, met verheevene letters, welke op ieder *Kobang* verſchillen van de anderen.

Zy hebben de waarde van 100 Japanſche *Mas* (*), of iets meer, welk op 10 Japanſche *Theils*, of Ryksdaalders, die onder de Hollanders gangbaar zyn, uitkomt.

(b) Een nieuwe *Kobang* (Tab. III. fig. 3.) die gelykt naar de laatstgemelde Munt, maar hy is een

(*) Tien *Mas* doen een *Theil* by de Chineeſchen, het welk omtrent tegen een Hollandſchen Ryksdaalder uitkomt, en ten naaſten by op vyftien Zweedſche Daalders koperen Munt. De Japanners gebruiken geen *Theil*, maar alleen *Mas* en *Casſjes*, van welke laatstgemelden 10 een *Mas* doen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

weinig ſmaller en korter; hy is ook van ſlegter goud en daarom bleeker van kleur. Aan den bovenkant is hy volkoomen gelyk aan den laatsbeſchreevenen penning, en op de andere zy insgelyks daar mede overeen koomende, uitgenomen dat hy bezyde den grooten ſtempel, nader aan den kant, een diergelyken kleinderen met verheeven letters heeft. Hy is doorgaands zoo veel waard als zestig Japanſche *Mas*, of iets meer, naar dat de waarde daar van ryst of daalt. Op *Batavia* geeft men voor hem zes en een half, of zes en een vierde Ryksdaalder.

O beteekent in de Japanſche Taal *groot*, Ko beduidt, *klein*, en *Bang* is munt of een penning te zeggen; dus is *Obang* zoo veel te zeggen als eene groote Munt of Penning, en *Kobang* een kleine Munt, of ſtuk geld.

Aan de onderſte zyde, en ook wel op de bovenſte zyde van deezen *Kobang*, ziet men dikwyls, behalven de reeds gemelde Stempels, eene menigte van kleine merken, door de Kooplieden daar op geteekend; het welk een bewys is, dat zy ze onderzocht en gewoogen, en goed van ſpecie en gewigt bevonden hebben.

Wanneer een *Kobang* geſcheurd is, of zyne behoorlyke zwaarte niet heeft, wordt hy van de Kooplieden niet ontvangen voor de volle waarde; en in zulk een geval worden zy valſche genoemd.

De

Tab. III.

Tab. IV.

Fig. 4.



Fig. 5.



Fig. 6.



Fig. 7.

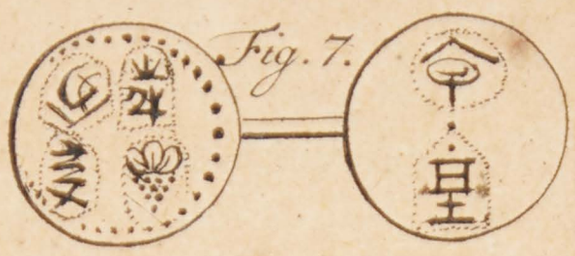

Fig. 8.

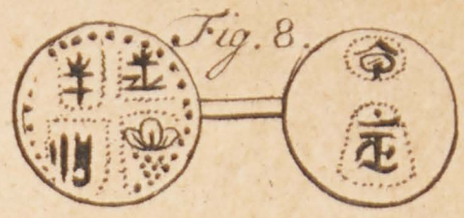

Fig. 9.

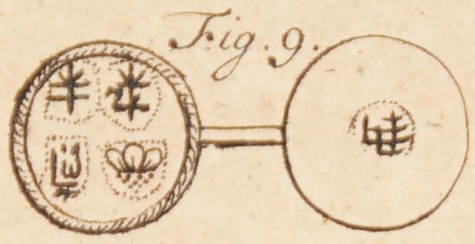

Fig. 10.

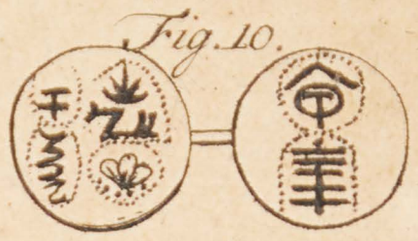

Fig. 11.

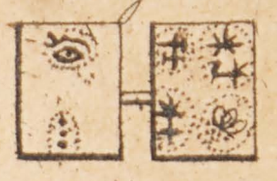

Fig. 12.

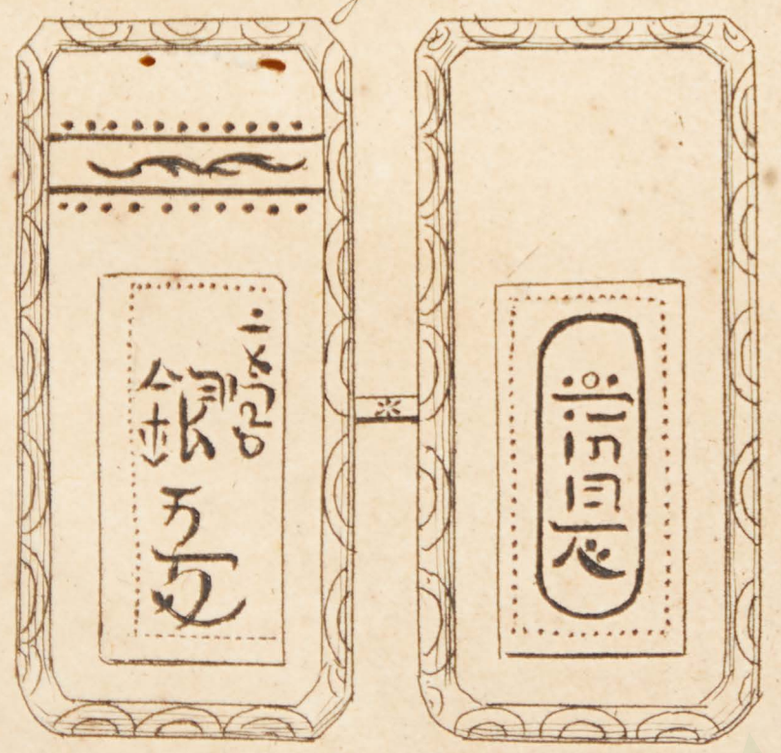

Fig. 13.

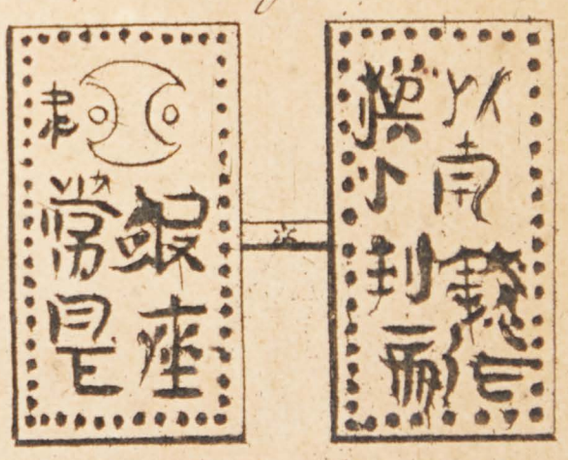

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Tab. III.

Fig. 2.

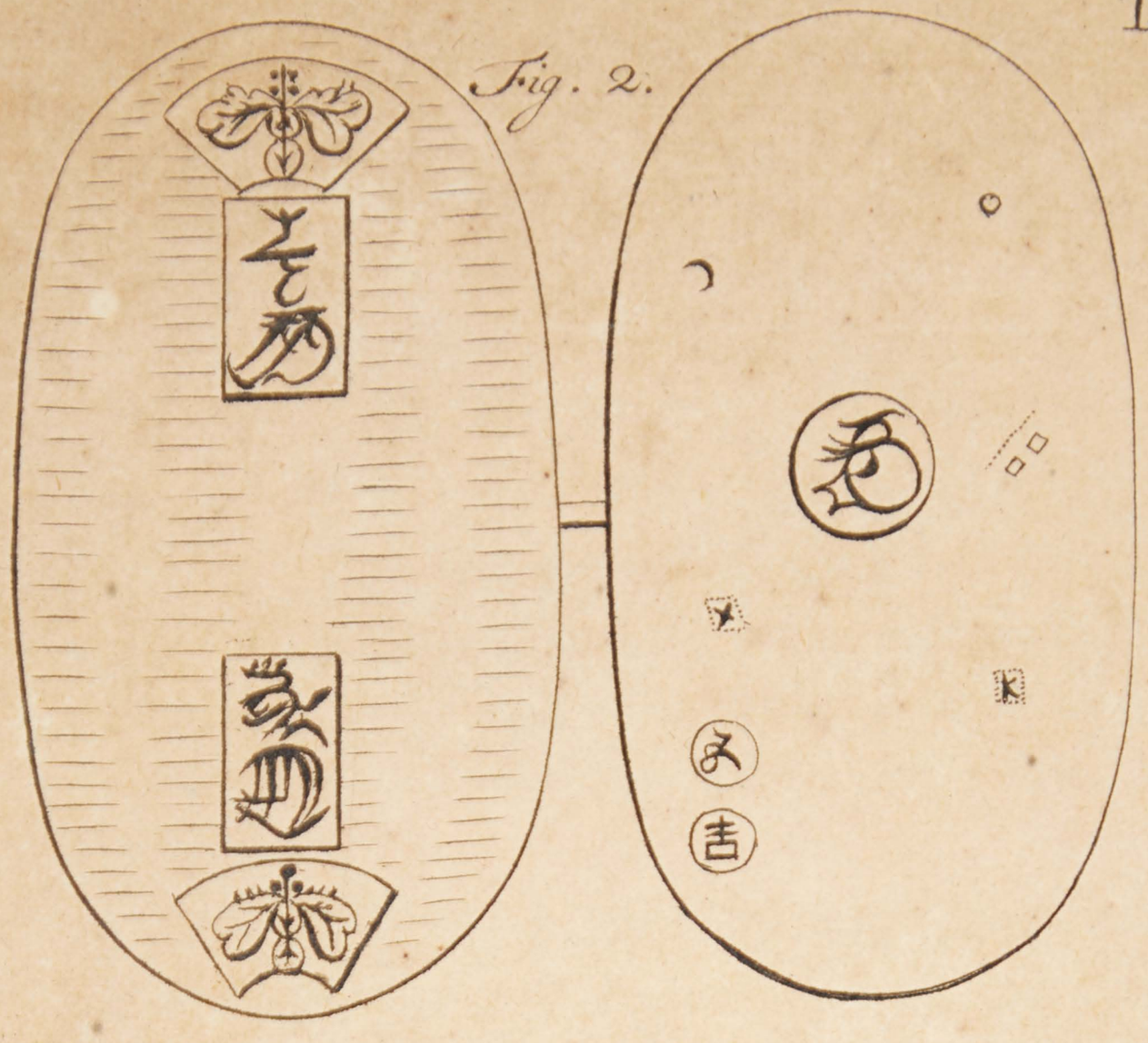

Fig. 3.

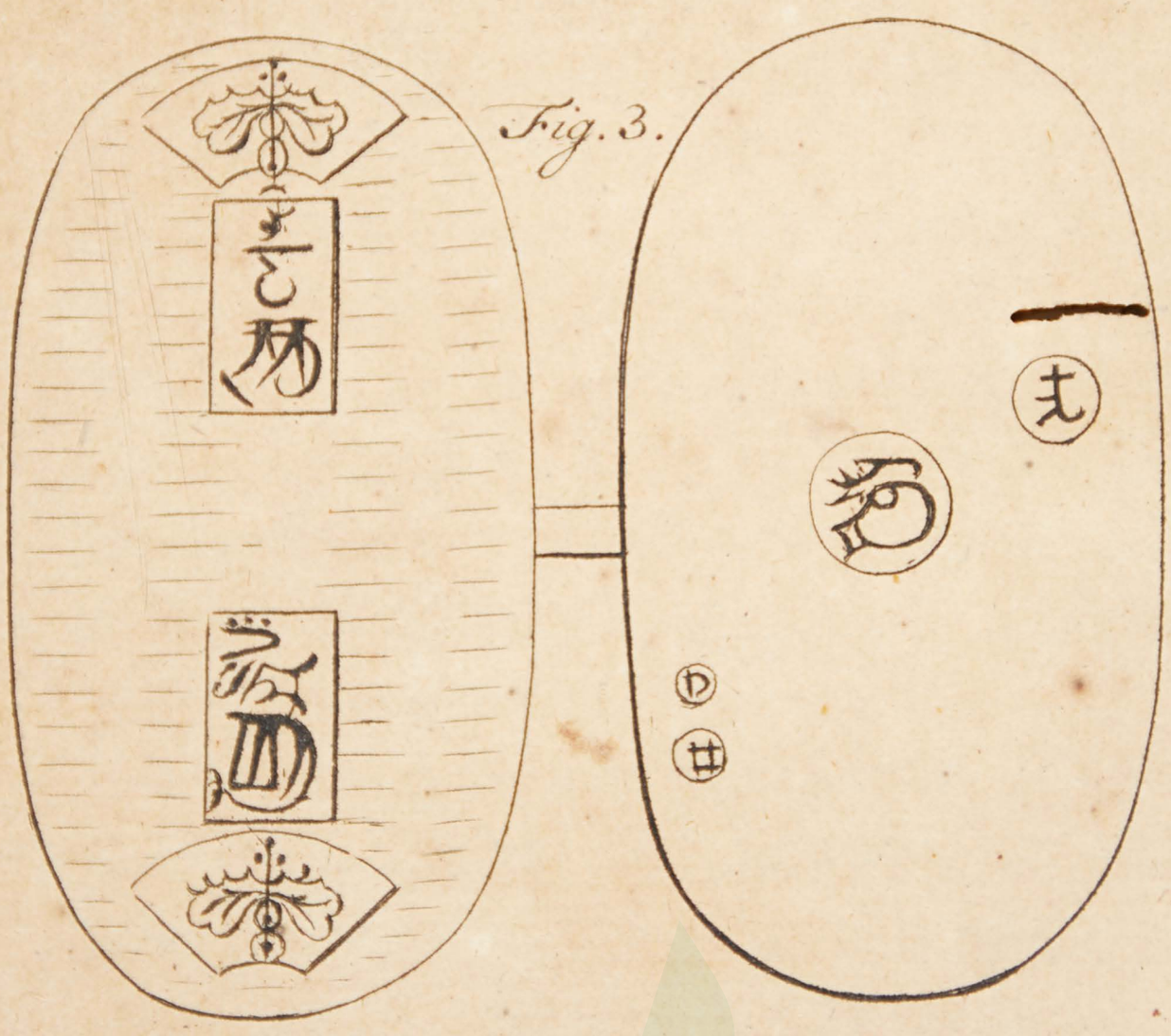

De oude *Kobangs* die nu zeer zelden te bekoomen zyn, en zo min mogen uitgevoerd worden, als de nieuwe, werden voor deezen altoos naa de Westkust van Indiën gezonden.

Op de Kust van Coromandel werden ze met goede winst verwisseld tegen andere goederen, als Linnen, Chitsen, enz. In voorige Jaaren heeft de Hollandsche Oostindische Compagnie jaarlyks eenige duizende *Kobangs* uitgevoerd; maar thans mag 'er geen een verzonden worden.

3, De *Itjibu* is een langwerpig vierkante en platte gouden Munt, een weinig dikker, dan een duit, met zeer verheevene letters op de eene zyde, en met twee verheevene Bloemfiguren op de andere. Van de *Itjibu's* heb ik drie verschillende soorten gevonden, te weeten:

a.) De Oude *Itjibu's* (Tab. IV. fig. 4.), die wat langer en breeder zyn, ook een weinig dikker dan de anderen en van bleek goud; zy zyn omtrent 22 *Mas*, en 5 *Konderins* in Japan waardig.

b.) De gangbaare *Itjibu* (Tab. IV. fig. 5) is zeer gelyk aan den eerstgemelden; doch een weinig korter, smaller en dunder, (gevolglyk ligter) en ook van bleek goud; deeze heeft ook boven aan de regter zyde een merk, dat de eerste niet heeft; zy zyn 15 *Mas* waardig; en dus doen vier van deezen even zoo veel als één nieuwe *Kobang*.

c) Een oude halve *Itjibu* (Tab. IV. fig. 6)

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en die is veel kleiner dan de eerstgemelde ; (onder letter a beschreeven) en hy is aanmerkelyk smaller, korter en dunner, dan de laatstgemelde (onder letter b. beschreeven); maar in alle andere opzigten, is hy aan den eerstgemelden gelyk ; uitgenomen, dat deeze ook aan de regterzyde, aan den bovenkant op de eene zyde, eenige letters heeft, zoo als de laatstgemelde; doch eenigen meer, en ook ongelyke; het goud van deezen is wat hooger geel, en hy doet 11 *Mas*, 2 *Konderins*, en 5 *Cassjes*.

Alle deeze *Itjibu's* hebben verheeven stippen binnen den rand, en dikwyls zoo wel op de zyden, als om de randen, kleine ingedrukte stempels, die door de Kooplieden daar op gezet zyn, tot een bewys, dat ze hunne waarde hebben.

De eerste en laatstgemelden zyn oud geld, en tegenwoordig niet meer gangbaar, en gevolglyk zeer zeldzaam te bekomen.

4.) *Kosju Kin*, *Kosjubang*, of *Kosju*, *Itib*, *Nisju*, *Sjunak* is eene kleine soorte van gouden Munt, die voor deezen meer in gang was, dan tegenwoordig; zy is geslaagen in 't Landschap *Kosju* of *Kai*, waar van zy ook haaren naam ontleent; zy is van bleek goud, plat, en aan wederzyden met stempels, hebbende twee derzelven op de eene, en vier op de andere zyde.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Van deeze Munte heb ik vyf verſchillende ſoorten gezien; te weeten vier ronde, en een vierkante, welke alle in grootte verſchillen; maar zy koomen daarin overeen, dat de bovenſte ſtempel op de eene zyde op allen dezelfde is, en de twee andere ſtempels, die ter regterhand zyn, op de andere zyde, zyn ook eveneens; maar de onderſte ſtempel op de eene zyde, en de twee andere aan de linkerhand, zyn op de verſcheidene ſtukken zeer verſchillende.

De ronden zyn binnen den rand met verheevene puntjes geteekend; maar de kleine vierkante niet.

a.) De *Kosjubang*, of *Kosju kin* (Tab. IV. fig. 7.) is rond en byna zoo groot als een Hollandſch Dubbeltje, en dikker, dan een Zweedſch zes ſtuivers-ſtuk; hy is 12 Japanſche *Mas*, en 5 *Konderins* waardig.

b.) De *Kosju kin*, of *Kosju Itjib*, (Tab. IV. fig. 8.) is rond, wat kleinder, en byna niets dunner, dan de eerstgemelde; maar ziet 'er eveneens uit; de waarde daar van is 11 *Mas*, 2 *Konderins*, en 5 *Casſjes*.

c.) De *Kosju itjib* (Tab. IV. fig. 9.) is ook rond, en van grootte als de laatstgemelde; maar byna eens zo dun.

d.) De *Nisju* (Tab. IV. fig. 10.) is rond, wat

kleiner en dunner, dan de voorgaande; en is 5 Japanſche *Mas*, 6 *Konderins* waardig. Deeze is grootendeels gelyk aan den eerſten; maar kleiner en veel dunner.

e.) De *Sjunak* (Tab. IV. fig. 11.) is een kleine vierkante en langwerpige Gouden Munt, dunner dan een Ducaat, ten naaſtenby drie linien lang, en twee breed; en is 2 *Mas*, 8 *Konderins* waardig.

De Zilveren Geldſpecien zyn in Japan van veelerhande ſoorten, alle van eene onbepaalde waarde, behalven de *Gomome-Gin* en de *Nandio-Gin*, en daarom worden ze by de betaaling, altoos gewoogen. De meeſten zyn ook van kleur als tin of lood; doch zy zyn van zilver, dat niet heel fyn is. Alle, uitgenomen de *Gomome* en *Nandio-Gin*, zyn dikke, en langwerpig ronde uitgeſmeedde klompen, waar op de ſtempels maar aan de eene zyde geſlaagen zyn. De *Gomome* en *Nandio-Gin* zyn buiten twyfel gegooten, en hebben aan beide zyden letters.

Deeze Zilveren Geldſpecien verſchillen het allermeest in gedaante, in geheel Japan; want men vindt daar langwerpige, rondagtige, cirkel ronde, vierkante, platte, en bolronde: Ook zyn ze al-

len, zoo wel als de Gouden Munten met de ſtempels der Kooplieden geteekend, tot een bewys, dat ze beproefd en goed bevonden zyn.

Verſcheidene Zilveren Geldſpecien worden, in kleiner en grooter ſommen, in een papier gerold, en door den Munter of Uitgeever verzegeld; zodanig een Pakje, met de waarde daar op geſchreeven, gaat door veele handen rond, zonder geopend te worden, en zoo lang als 't verzegeld blyft, loopt het voor reekening van den uitgeever; en zoo het by 't openen mogt blyken, dat de volle waarde daar niet in was, zoude de Uitgeever het te kortkoomende moeten betaalen. Dus gaat deeze Munt dan door veele handen rond, zonder dat zy ze kunnen zien.

5.) De *Gomome - Gin* (Tab. IV. fig. 12.) is een vierkant langwerpig plat ſtuk Zilver, en die naam beteekent in de Japanſche Taal, zoo veel als vyf *Mas* zilver. Het is omtrent twee duim lang en een duim breed, met afgeſnoeide hoeken, en heeft omtrent de dikte van een Zweedſchen koperen ſtuiver; het Zilver is maatig fyn, in de randen zyn verſcheide ſtarren, om het ſnoeijen te beletten, en binnen de randen aan weêrzyden ingedrukt. Op beide zyden is, in de grootſte onderhelft, eene verhevenheid, als of 'er een *Nandio-*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Gin was ingelegd, waar op een groote ſtempel met verheeven letters ingedrukt is: de andere kleiner helft is op de eene zyde glad, en op de andere met twee reyen puntjes verſierd, benevens twee regte dwarsſtreepen, met een geſlingerd lint daar tusſchen; en dit alles verheeven. De waarde daar van is 5 *Mas*; voor deezen was het in *Jedo* en *Miaco* gangbaar; doch nu uit de mode.

6. De *Nandio-Gin* (Tab. IV. fig. 13.) is eene vierkante, langwerpige en platte Zilveren Geldſpecie, van dikte als een Zweedſche koperen ſtuiver, een duim lang, en een halven duim breed, van fyn Zilver gemaakt. In derzelver rand zyn ingedrukte ſtarren, op dat ze niet beſnoeid zouden worden; en binnen de randen zyn verheeven puntjes. De eene zyde is geheel en al vol met verheevene letters, en de andere, voor de grootſte en onderſte helft, met diergelyke letters gevuld; de bovenſte helft heeft een dubbelde verheevene platte, gladde gedaante, die naar een Maan gelykt, aan weêrskanten met een verheeven punt. Op deeze figuur is aan de linkerhand een ingedrukt merk; welk daar op gezet is, na dat het ſtuk gegooten is. Deeze ſoorte van Geld is altoos van dezelfde waarde, naamelyk 7 *Mas*, en 5 *Konderins*; zy is meest in gang op 't Eiland *Nipon*, en byzonderlyk in de twee Keizerlyke Hoofdſteden, *Jedo* en *Miaco*.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

een groote ſtempel met
ſe: de andere kleinet
en op de andere met
benevens twee regte
ord lint daar tuſſchen;
waarde daar van is 5
edo en *Minco* gang-

f. fig. 13.) is eene
Zilveren Geldſpe-
koperen ſtuiver,
m breed, van fyn
d zyn ingedrukte
den worden; en
puntjes. De eene
evene letters, en
derſte helft, met
venſte helft heeft
gladde gedaante,
erſkanten met een
r is aan de linker-
aar op gezet is, na
e ſoorte van Geld
naamelyk 7 *Mas*,
n gang op 't Eiland
e twee Keizerlyke

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Tab. V.

Fig. 14.

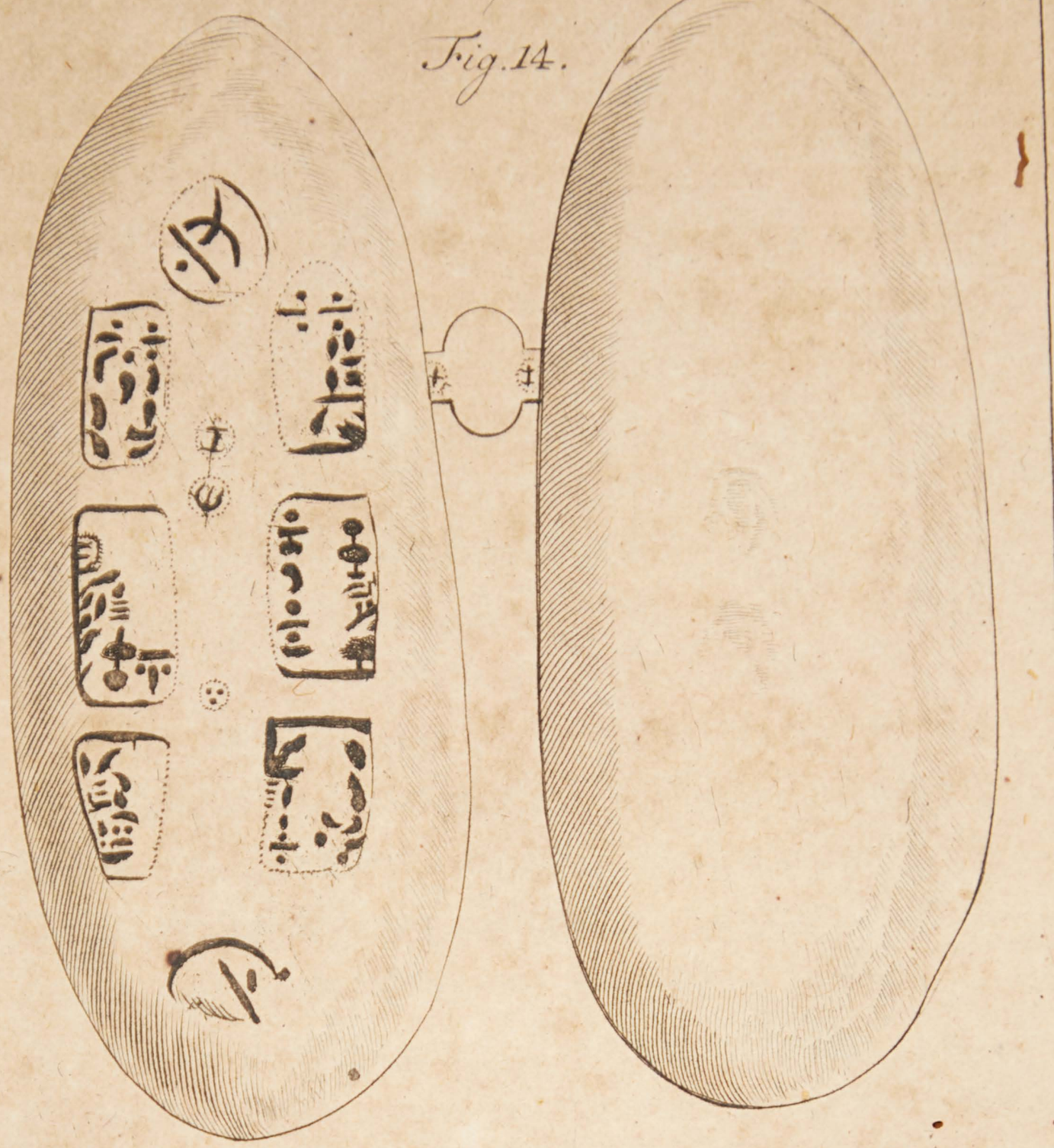

Fig. 16.

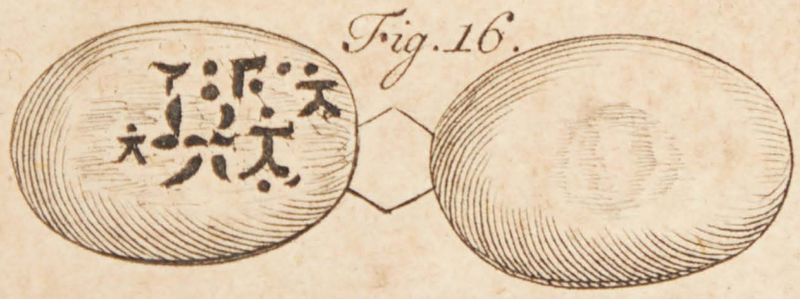

Fig. 17.

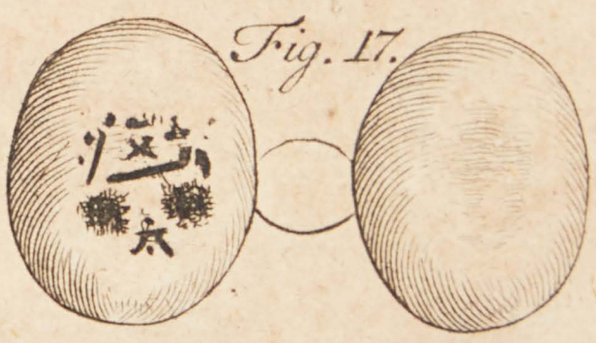

Fig. 18.

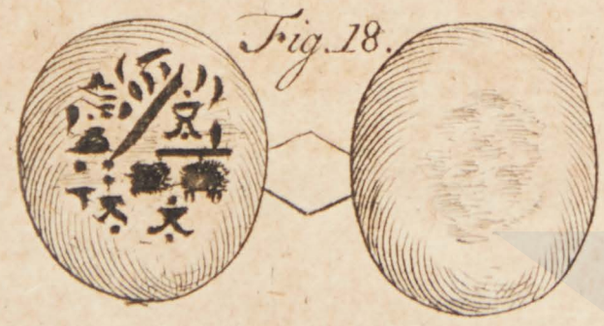

Fig. 19.

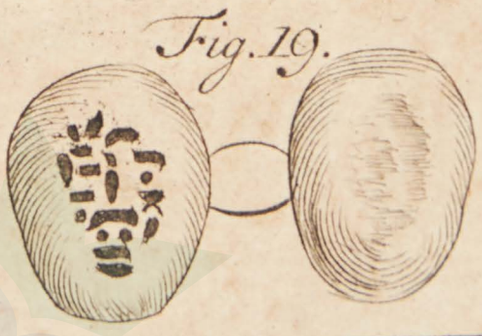

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

7. De *Itaganne*, of *Tjoo-Gin*, is een langwerpig aan de einden rond, plat en heel dik ſtuk Zilver; op de eene zyde is het boven aan uitgehold met agt groote ſtempels en met verheeven letters gemerkt, en naa beneden wat bolrond, ruuw en ongemerkt, van loodkleurig Zilver gemaakt.

Ita betekent *Plaat*, of *Plank*, en *Ganne*, *Metaal*; *Tjoo* beteekent het Landſchap, daar ze geſlaagen worden, en *Gin* beduidt Zilver; hier van is tweederley ſoort.

a,) Een groote *Itaganne* (Tab. V. fig. 14.), die een vinger dik is, drie duimen lang, en wat meer dan een duim breed, aan de kanten ingedrukt; de waarde daar van is 62 Japanſche *Mas*, en ſomtyds wat meer of minder, naar dat zy zwaar zyn.

b.) Een kleine *Itaganne* (Tab. VI. fig. 15.), is zoo dik als een Zweedſch koperen twee ſtuivers-ſtuk, een weinig meer, dan twee duim lang, en een duim breed; zy doet 33 *Mas*, ook iets meer of minder, naar 't gewigt.

8. *Kodama* is eene algemeen gangbaare Zilveren Geldſpecie, die naar een boon of erwt gelykt, zy is verheeven, meer of min rondagtig en bolrond, weinig of zeldzaam plat; op de eene zyde

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

met meer of verder van elkanderen ſtaande, verheeven letters, en ſomtyds ook met de gedaante van *Daikokus* verſierd, naar dat ze groot zyn. De andere zyde is gemeenlyk plat of ruuw, en ſomtyds met der Kooplieden kleine ingedrukte ſtempels geteekend. Het Zilver, waar van ze gemaakt zyn, is ſlegt, en ziet 'er zeer loodkleurig uit.

Van deezen vindt men zeer veele ſoorten, en zy verſchillen in grootte, gedaante, gewigt, en waarde; zeer dikwyls zyn zy ongelyk geteekend met de verheeven letters in den ſtempel, alhoewel ze toch overal dezelfde zyn; maar om dat de ſtempel groot is, (en tot allen gebruikt wordt) zoo kan die op de kleindere ſoorten niet geheel vallen, en daarom vindt men op dezelven de helft, de vierde part, en ſomtyds nog kleiner gedeelte ingedrukt, naar dat de Muntſpecie groot is.

De ſoorten van *Kodama*, die in myne handen gekoomen zyn, zyn deeze volgende:

a.) (Tab. V. fig. 16.) Een langwerpige, die 3 *Mas*, en 8 *Konderins* waardig is.

b.) (Tab. V. fig. 17.) een langwerpige; die 2 *Mas* en 9 *Konderins* doet.



PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Tab. VI.

Fig. 15.

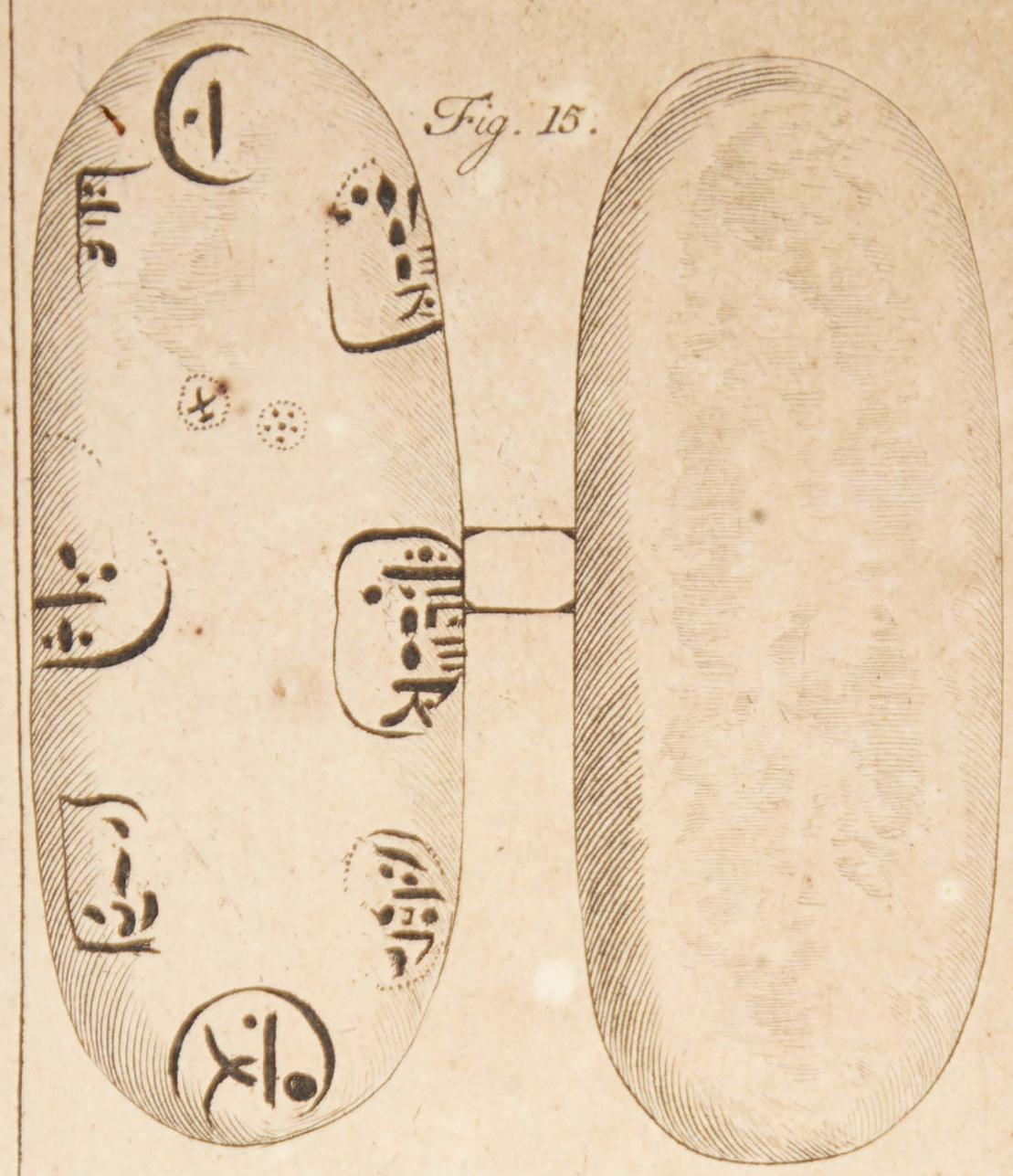

Fig. 23.



Fig. 25.

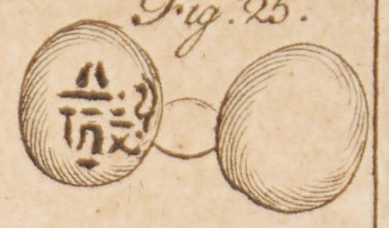

Fig. 26.



Fig. 27.



Fig. 20.



Fig. 21.

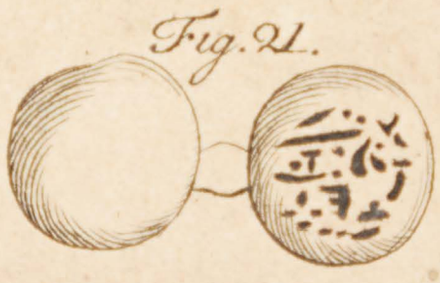

Fig. 22.



Fig. 24.



Fig. 28.

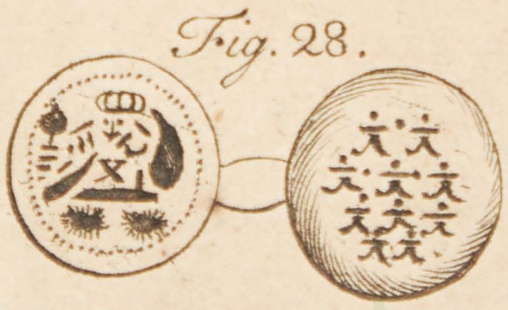

Fig. 28.



PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

OVER

c.) (Tab. V.
van een Ey, en
Mas en 9 Kon
d.) (Tab. V.
een Ey, en gel
e, f, g, h,
23, 24, 25.)
of onder het fleu
minder dan een
ters voorzien, w
drukfels der fleu
6, 5 Kandorins,
pels zyn op deez
dikwyls zeer ond
l, *m*. (Tab. V
bolrond, maar doo
den, en ten naaste
met verschillende k
n.) Daikoku G
eigentlyk zoo geno
Daikokus op deez
gebeeld is; hy is
landsch dubbeltje,
dikte als een Zweed
Op de een zyde is
op de ander verhe
elkanderen knellen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

c.) (Tab. V. fig. 18.) deeze heeft de gedaante van een Ey, en is een weinig plat, is waardig, 1 *Mas* en 9 *Konderins*.

d.) (Tab. V. fig. 19.) heeft ook de gedaante van een Ey, en geldt 1 *Mas* en 7 *Konderins*.

e, f, g, h, i, k, (Tab. VI. fig. 20, 21. 22, 23, 24, 25,) zyn alle rond, meer of min bolrond, of onder het ſtempelen wat plat geworden, en allen minder dan een *Mas* in waarde, met ongelyke letters voorzien, volgens de ongelykheid van de indrukſels der ſtempels. Zy zyn omtrent 9, 8, 7, 6, 5 *Konderins*, of ook minder waardig. De ſtempels zyn op deezen, en ook op de twee volgende, dikwyls zeer onduidelyk.

l, m. (Tab. VI. fig. 26, 27.) zyn zeer klein, bolrond, maar door het ſtempelen wat plat geworden, en ten naaſten by van dezelfde grootte, doch met verſchillende letters.

n.) *Daikoku Ganne* (Tab. VI. fig. 28,) wordt eigentlyk zoo genoemd, om dat de gedaante van de *Daikokus* op deeze geheel en al en zeer duidelyk afgebeeld is; hy is een weinig kleiner, dan een Hollandsch dubbeltje, geheel rond, zeer plat, en van dikte als een Zweedsch koperen twee ſtuiversſtukje. Op de eene zyde is de beeldtenis van *Daikokus*, en op de andere verheevene punten met ſtreepen, die elkanderen kruiſen. Deeze Muntſpecie was in voo-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

rige tyden in gebruik; maar wordt thans zeer zelden gezien; het Zilver, waar van zy gemaakt is, komt my fynder voor, dan dat van de *Kodamas*.

De ſtempels op de *Itaganne*, en op de *Kodamas* zyn in tweeën geſcheiden; aan de regterhand is de gedaante van *Daikokus*, en aan de linker zyn verſcheidene letters, die alle verheeven zyn. Van deezen ſtempel heeft de *Itaganne* zoo wel, als de *Kodamas* den naam van *Daikokus Gin*, of *Daikokus Ganne*, ontleend.

Van alle de Muntſoorten, die ik gezien heb, is 't my niet mogelyk geweest, deezen ſtempel nader af te teekenen, dan in de VI Tafel, fig. 28 gezien kan worden.

Daikokf wordt onder de Japanners de God der Rykdommen, of de God der Kooplieden genoemd; hy wordt zittende verbeeld, op twee tobben met Ryst vervuld, met een hamer in de regterhand, en een zak aan de linker zyde. De Japanners geeven voor, dat hy de magt heeft om overal goederen te kunnen verſamelen of bezorgen, als Ryst, andere Eetwaaren en Kleederen, geld en meer andere dingen, als 't hem maar behaagt met zynen hamer te kloppen.

Alle ſoorten van Koperen Munten, het zy van rood of geel koper als mede de Yzeren, worden in 't algemeen *Seni* geheeten, zoo wel de kleine, als

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de groote; zy zyn gegooten, en hebben in 't midden een vierkant gaatje, dat omtrent twee linien over 't kruis groot is, waardoor zy aan een touw van ſtroo kunnen gereegen worden; op dat ze dus te gemakkelyker en zonder verder over te tellen, kunnen uitgegeeven worden; en om ze ook te beeter te kunnen draagen en verzenden.

Men vindt gemeenlyk 100 ſtuks aan zulk een touw gereegen, of anders en meest 96 ſtuks; de eerſte worden dan *Metasfjakf* genoemd, en de andere *Qwurokkufjakf.* De laatſten bedraagen 1 *Mas* en 5 *Konderins.*

In zulk een bundel zyn zy zeer zelden alle van eene ſoorte; maar doorgaands van tweederley, driederley, of meerderley ſoorten. De groote *Seni* worden dan eerst aan 't eene einde van 't touw gereegen, en vervolgens de kleinere; van de grootſten zyn 'er zelden meer dan 5 of 6 aan, wanneer de bundel zyne gewoone waarde heeft; maar 't getal der *Seni* is zoo veel te minder, als de grooten meer waardig zyn.

Zodanige bundels met *Seni* hebben de Kooplieden doorgaands gereed in hunne Winkels, zoo in de Steden als op de Dorpen, daar de Reizigers door trekken; zoo dat een Reiziger ſchielyk aan klein geld kan geraaken, zonder dat hy zich lang met natellen behoeft op te houden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

In *Nagaſaki*, waar de Chineeſchen hunne handelplaats hebben, gaan ook Chineeſche duiten rond, altoos van geel Koper; doch deeze kunnen niet onder de Japanſche Muntſpecien gereekend worden; hoewel ze in alles naar de Japanſche *Seni* gelyken, behalven datze andere letters hebben; de Inwooners der ſtad noemen ze *Cantonſche Seni*.

Alle de *Seni* zyn rond en van dikte als een Duit, plat, met dikke kanten en in grootte verſchillende.

9. SENI van Koper, die voor zeer oud gehouden worden, zyn zeer zeldzaam; nogthans heeft de opperſte Tolk KOSAK my verſcheiden daar van bezorgd. Zy zyn alle van rood Koper, en van grootte gelyk de andere *Seni*; gelyk ook van dikte, en hebbende het zelfde vierkante gat; maar zy zyn met verſchillende letters geteekend.

a. (Tab. VII. fig. 29.) Deeze munt wordt gezegd 1135 Jaaren oud te zyn, en dient tot den oorſpronglyken maatſtok des Lands, dewyl de middellyn van deezen Penning eenen duim uitmaakt; op de eene zyde heeft hy geen merk.

b. (Tab. VII. fig. 30.) is oud 758 jaar, zonder merk op de andere zyde.

c. (Tab. VII. fig. 31.) 748 jaar oud, zonder merk op de andere zyde.

d. (Tab. VII. fig. 32.) van 718 jaar ouderdom, zonder letters op de andere zyde.



Tab. VII.

Fig. 29.

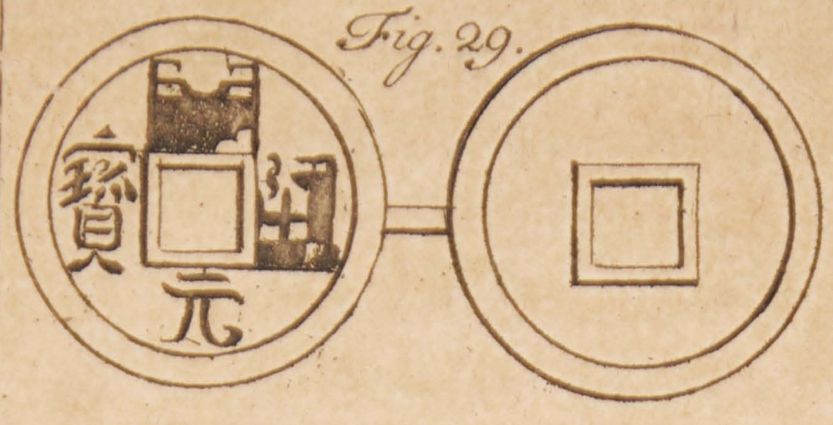

Fig. 30.

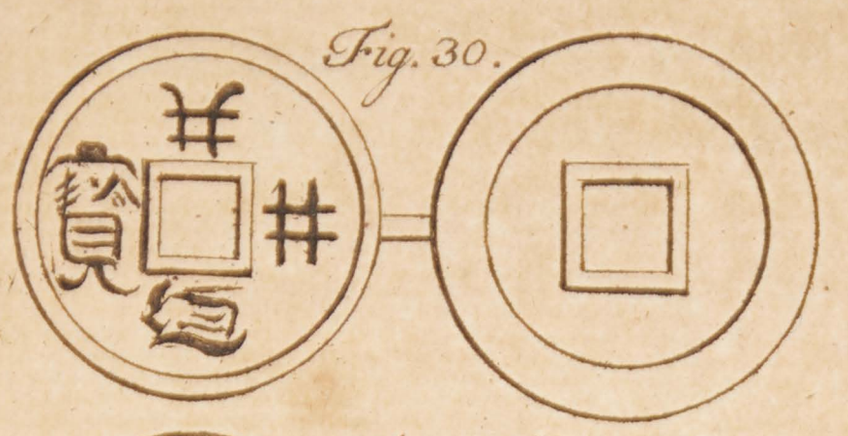

Fig. 31.

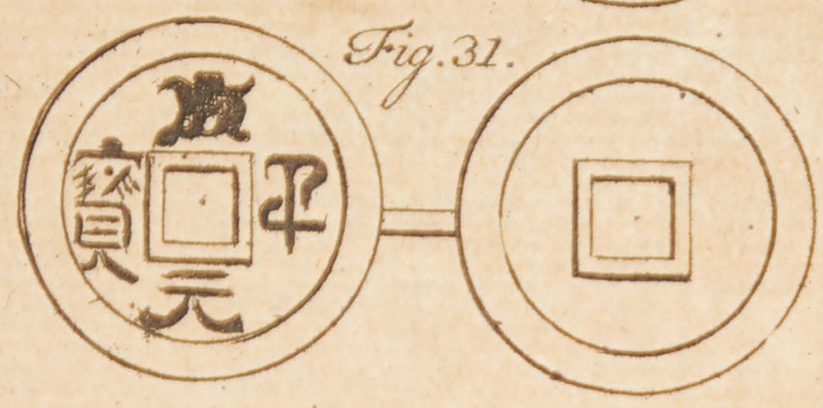

Fig. 32.

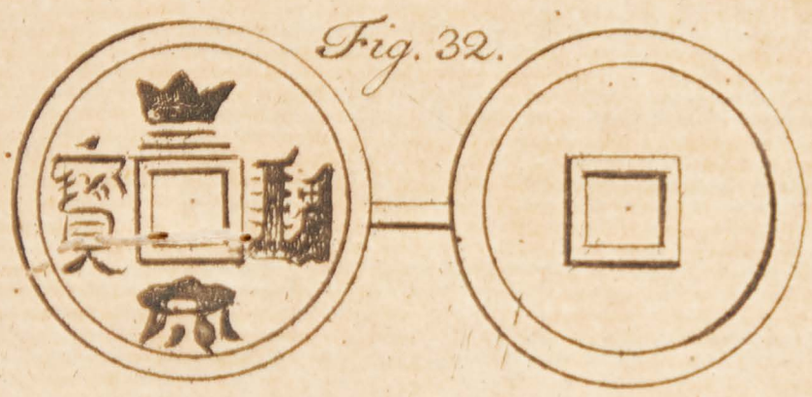

Fig. 33.

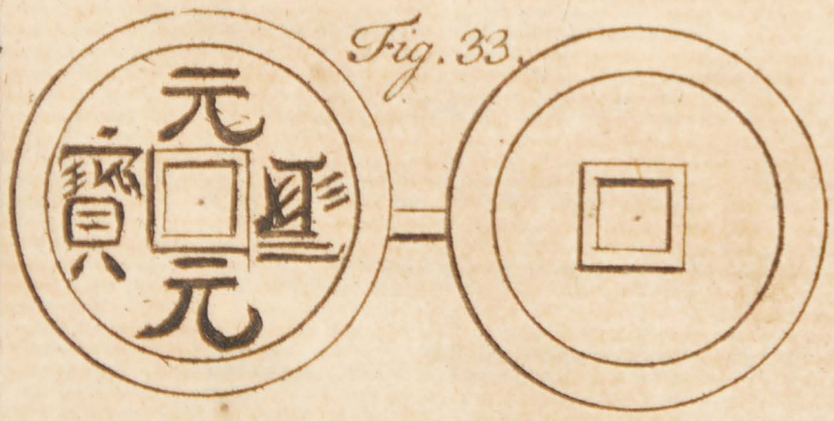

Fig. 34.

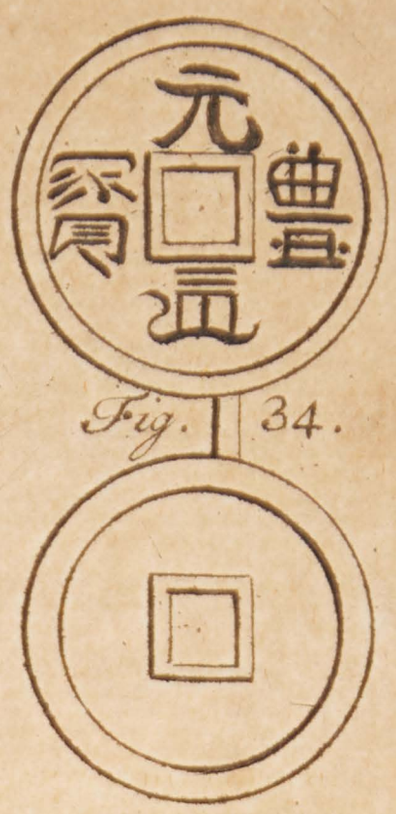

Fig. 36.

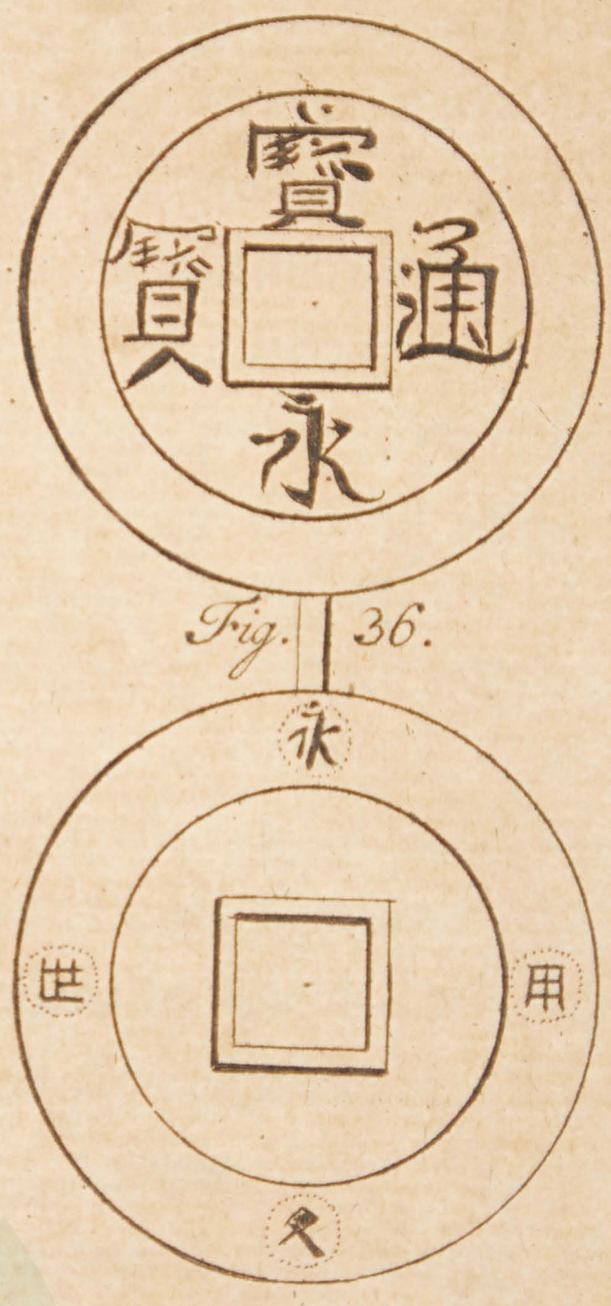

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

OVE

e. (Ta

letters op

f. (Tab

eenige let

g. (T

ze 566 ja

derſte ſy

jaar 1776

mer den

kend.

De gan

h. *Sjum*

Seni, wa

eene oude

zynde ſpe

koperen

Duit; de

kanten van

verheeven

dere zyde

de waarde

i. *Simo*

vier *Seni*

de Koperen

pon, en v

peren ſluiv

eene zyde

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

e. (Tab. VII. fig. 33.) oud 651 jaaren, zonder letters op de andere zyde.

f. (Tab. VII. fig. 34.) oud 596 jaaren, zonder eenige letter op de andere zyde.

g. (Tab. VII. fig. 35.) volgens zeggen was deeze 566 jaaren oud, zy heeft twee merken op de onderſte zyde. Alle deeze jaargetallen zyn tot het jaar 1776 gereekend, als wanneer ik ze ontving, met den ouderdom van elk op een papiertje geteekend.

De gangbaare en algemeene *Seni* zyn de volgende:

h. *Sjumon Seni* (Tab. VII. fig. 36.) dat is tien *Seni*, waarvan zes ſtuks een *Mas* doen; deeze is eene oude, en tegenwoordig zeer weinig in gang zynde ſpecie; zy heeft de grootte van een Zweedsch koperen tweeſtuivers ſtukje, en de dikte van een Duit; de kleur is als bleek rood koper; aan de kanten van 't vierkante gat zyn, op de eene zyde, verheeven letters, en binnen den rand, op de andere zyde, zyn vier ſtempels met verheeven letters, de waarde is 10 *Seni*.

i. *Simoni Seni* (Tab. VIII. fig. 37.) het welk vier *Seni* beteekent. Deeze is eene algemeene oude Koperen munt, inzonderheid op het Eiland *Nipon*, en van grootte omtrent als een Zweedsch Koperen ſtuiverſtuk; maar dun, als een duit. Op de eene zyde zyn dezelfde ſoorte van letters als op de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Sjumon Seni; maar op de andere zes verſchillende heele en afgebrookene bolronde boogen; de waarde is 4 *Seni*.

k. *Too Sen'* of *Ou Too Seni*, deeze zyn zoo wel Japanſche, als Chineeſche Munten; zy beſtaan uit geelagtig koper, zyn dun, als een Duit, maar wat grooter, en met dezelfde letters, op de eene zyde, als de bovengemelde; zy zyn twee *Seni* waardig, en buitentwyfel van de Chineeſchen afkomſtig. Hier van heb ik tweederley ſoorten gezien.

α. (Tab. VIII. fig. 38.) zonder merk en letters op de andere zyde.

β. (Tab. VIII. fig. 39.) met een merk op de andere zyde; deeze is een oude Munt.

l. *Seni* of de algemeenſte gangbaare *Seni*, is zoo groot als een Duit, van rood Koper, met dezelfde letters op de eene zyde als de bovengemelde: 60 van deeze maaken 1 *Mas* uit, waar van ik tweederley ſoorten gezien heb.

α. (T. VIII. fig. 40.) zonder eenig merk op de andere zyde.

β. (Tab. VIII. fig. 41.) met een merk op de andere zyde. Deeze wordt ook *Bon ſeni* genoemd, en is eene oude en gangbaare Munt.

Van de *Seni's* van Koper wordt nog jaarlyks toegelaaten aan de twee Directeurs der Compagnie eenigen uit te voeren; maar evenwel ſlegts tot een be-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Tab. VIII.

Fig. 35.

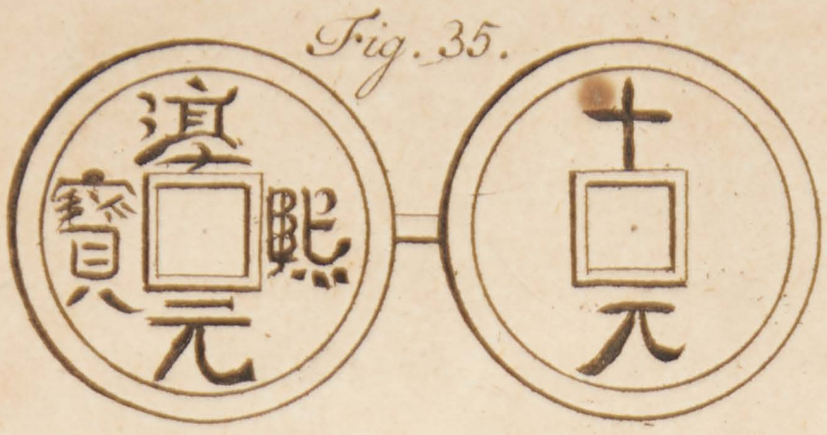

Fig. 37.

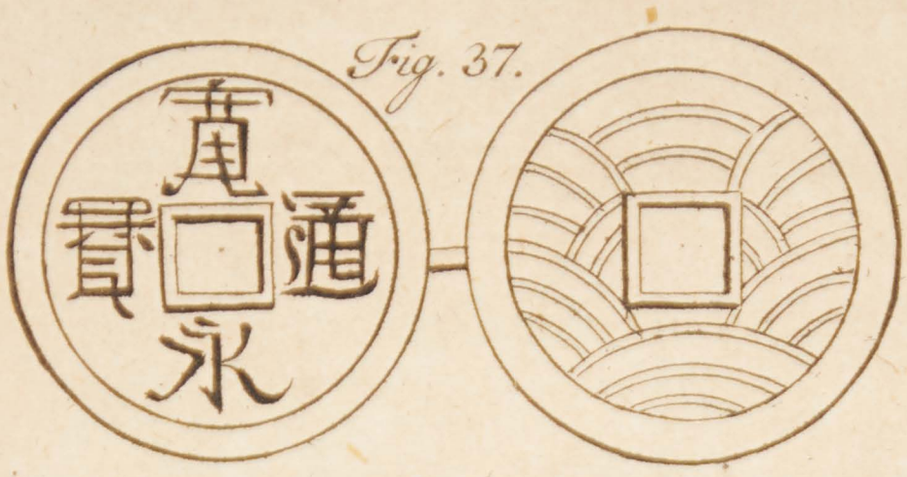

Fig. 38.

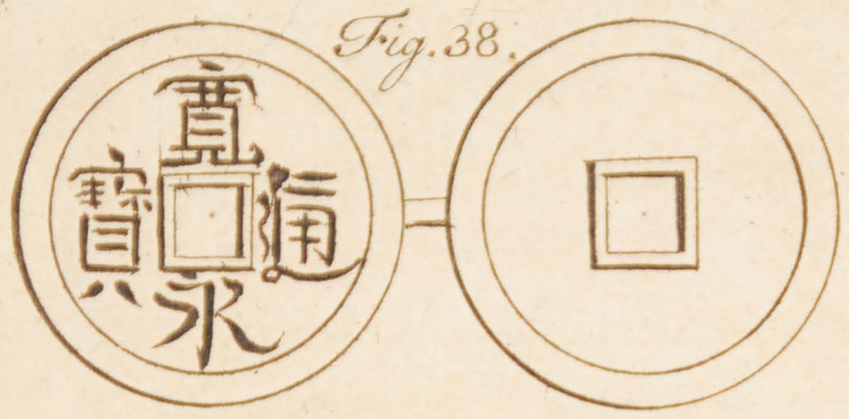

Fig. 39.

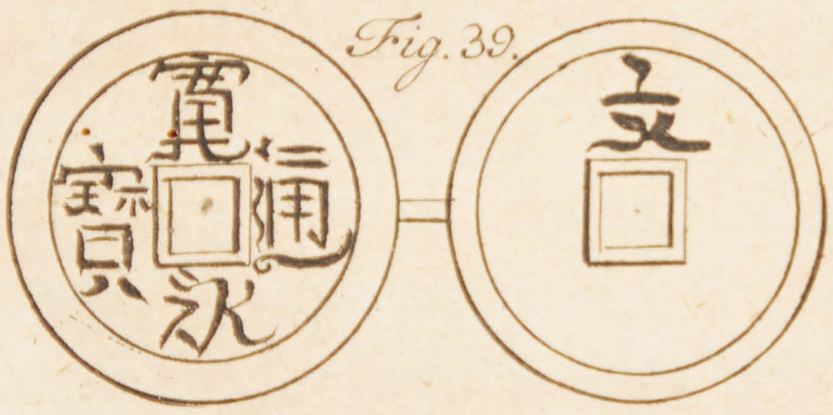

Fig. 40.

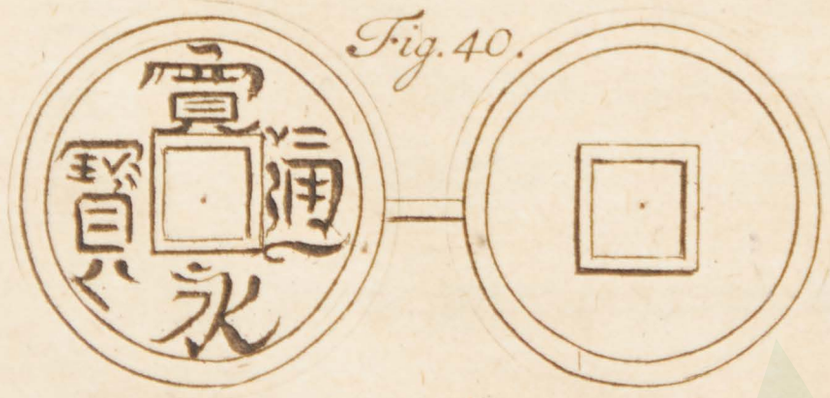

Fig. 41.

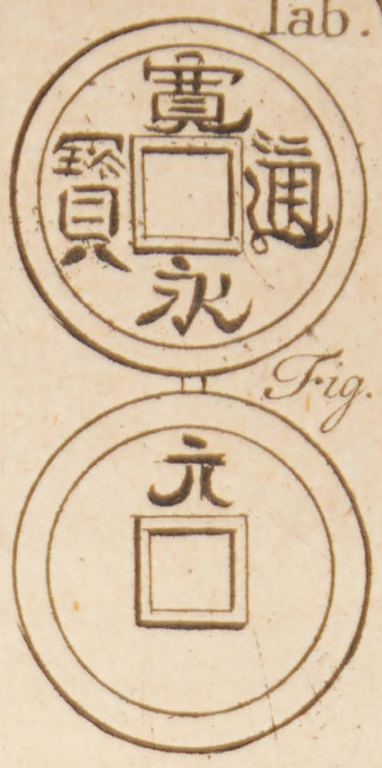

Fig. 42.

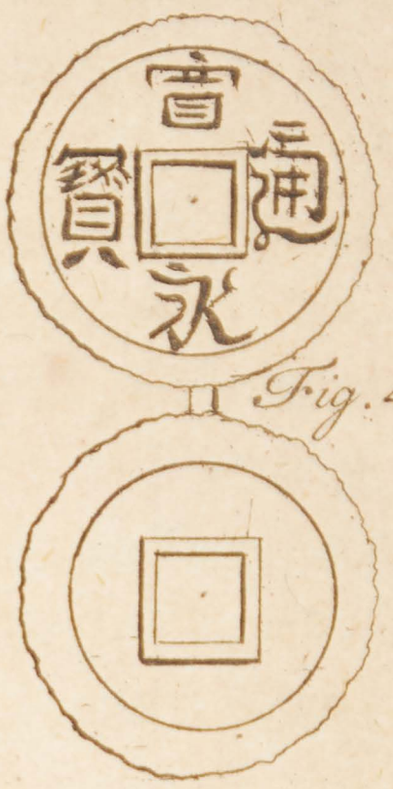

Fig. 43.

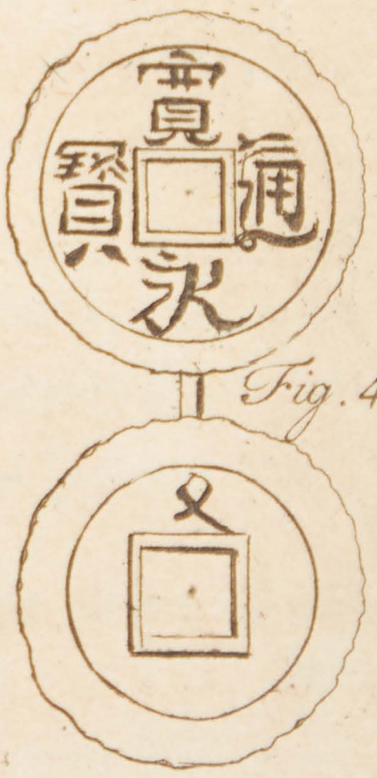

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ov

paald gem
75 Kiſten
Van de
m. *Dooſa*
en gedaant
beſchreeve
ſoorten ge
e (Tab.
ſte zyde, e
β (Tab.
dere zyde.
Deeze M
dat ze in ſt
en daarom i
ge *jaaren* is
Gouverneurs
aan de ande
Eiland, daa
welk Huis d
Van deez
gaan tegenw
maar *alleen*
Itjibs, beide
de meeſte *ſoo*
Tooſeni, de al

(*) Ik heb de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

paald getal. In 't Jaar 1775. heeft elke Directeur 75 Kiſten *Seni's* ontvangen.

Van de Yzeren Munt is maar eene ſoort, genaamd *m. Dooſa Seni.* Zy zyn gelyk in grootte, waardy en gedaante aan de gemeene *Seni*, onder letter l. beſchreeven. Hier van heb ik twee verſchillende ſoorten gevonden, naamelyk:

α (Tab. VIII. fig. 42.) zonder merk op de onderſte zyde, en

β (Tab. VIII, fig. 43.) met een merk op de andere zyde.

Deeze Munt is gegooten, en daarom zoo brooſch, dat ze in ſtukken breekt, als ze op den grond valt, en daarom is het een bedrieglyke Munt. Voor eenige jaaren is dezelve in *Nagaſaki* door de Japanſche Gouverneurs in menigte geſlaagen, in een Munthuis aan de andere zyde van de haven, ſchuins over het Eiland, daar de Hollanders hunne Factorie hebben; welk Huis daar hede nog ſtaat.

Van deeze Muntſoorten, die nu beſchreeven zyn, gaan tegenwoordig in den handel en wandel nog maar alleen rond de nieuwe *Kobangs*, de gangbaare *Itjibs*, beide ſoorten van *Itaganne*, *Nandio - Gin*, en de meeſte ſoorten van *Kodama*, de *Simon ſeni*, de *Tooſeni*, de algemeene *Seni*, en de *Dooſa Seni.* (*).

(*) Ik heb de gunst genooten van alle deeze Muntſoo-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ik zal deeze myne Verhandeling beſluiten met betuiging van myne innige en eerbiedige erkentenis, voor de gunſt en onderſteuning, welke deeze Koninglyke Academie der Weetenſchappen my op myne lange reize heeft gelieven te bewyzen; als ook voor de Eer, die my door hun Wel Ed. is toegebragt, door my te benoemen tot een Medelid van dit doorluchtig Genootſchap, welk in Europa zoo zeer beroemd is.

In 't byzonder heb ik de eer met eene veelvoudige erkentenis voor zyne Excellentie, den Cancellier der Academie van Upſal, en tegenwoordigen Voorzitter, myn dankoffer neder te leggen; dewyl het hem behaagd heeft, uit eene byzondere genegenheid, my in myn afweezen, een Ampt toe te zeggen, het welk ik met genoegen en yver kan waarneemen; en my dus van eene vreemde en hoog geachte Natie, by welke ik het geluk had, in gunst en bemind te zyn, tot myn geliefde en dierbaar Vaderland te rug te roepen.

foorten aan Zyne Majeſteit, den Koning van Zweeden in onderdanigheid over te geeven.

ANT-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ANTWOORD

van de Koninglyke Academie der Weetenſchappen, en haaren 't wegen gegeeven door

Den Preſident zyne Exellentie den Heere en Ryksraad, Cancellier der Academie van Upſal, den Ridder en Commandeur van zyne Koninglyke Majeſteits ordens.

GRAVE CARL RUDENSCHÖLD.

MYN HEER!

De Koninglyke Academie is zeer verblyd geworden door uwe gelukkige wederkomst, van zoo verre gelegene en zoo uitgeſtrekte Geweſten; te meer om dat zy nu op een naderen afſtand van de verkregene Weetenſchappen van een zoo waardig Mede lid zal kunnen gebruik maaken; want zy verwagt voor verſcheide takken der Weetenſchappen veel nut van uwen bekenden yver en zeer geroemde oplettendheid.

De Koninglyke Academie heeft reeds meer bewyzen daar van gehad, en nu wederom een nieuw in deeze Verhandeling, die zy met genoegen gehoord heeft: een bewys, te meer pryswaardig, om dat zy onze kennis vermeerdert door eene behaaglyke opgave van een Land, dat zoo ver als Japan van ons Waerelddeel afgelegen is.

Einde.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

BERICHT AAN DEN BINDER.

De Plaaten moeten op de volgende Wyze geplaatst worden.

Plaat I.	en	II.	op pagina 13.
- - III.	en	IV.	16.
- - V.			23.
- - VI.			25.
- - VII.			28.
- - VIII.			30.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

BERICHT

VAN HET KONINGRYK THIBET,

Opgemaakt door den Heere STEWART *Schildknaap &c. uit de Papieren van den Heer* BOGLE, *Afgezant van den Grooten Raad der Engelſche Oost-Indiſche Compagnie te Madras tot den*

GROOTEN LAMA,

Regeerder van het voorgenoemde Ryk.

Uit het Engels vertaald.

Daar zyn tegenwoordig op onzen Aardkloot zeer weinige Landen en Volken, die ons in naam onbekend zyn; daarentegen zyn 'er ook nog wel daar wy niets van kennen dan den naam, en van welker Saamenleeving, Regering en Taal, wy zeer weinig of niets weeten; onder deze laatſten kan men tellen Japan, en in het byzonder het uitgeſtrekte Ryk van Thibet: dit laatſte word altoos mede onder den onbepaalden naam, van het groot-of onafhangelyke Tartarye aangeduid, en op de Landkaarten geplaatst van den 27 tot byna aan den 39 graad, Noorderbreedte; en van den 86 tot den 121 graad Lengte. Het grenst in 't Noorden aan 't onafhangelyke Tartarye; ten Oosten aan het Chineeſche; ten Zuiden aan het Ryk van den grooten Mogol; en in 't Westen, ten deele aan Perſie en ten deele aan Rusland.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het Bericht dat wy hier aan 't Algemeen meede deelen, ſchynt ons derhalve van belang, wegens de merkwaardige en echte byzonderheden, die het behelst, van het Land van *Thibet*, en die zonderlinge, ſtaatkundig-Godsdienſte Inſtelling, of liever van eene *Heidenſche Theocratie*, aldaar gevestigd in den perſoon van den *grooten Lama* van Tartarye. Dit bericht heeft men bekoomen by gelegenheid van zekere Krygsbedryven, niet lang geleeden door de Engelſchen in de Oostindien uitgevoerd; toen de krygsmagt der Compagnie een van de Indiſche Mogendheden in 't binnenſte van Indostan byſtond; terwyl de tegenparty, de *Boutaners* (zekere Tartaren, afhangelyk van den *grooten Lama*) tot haare hulpe van hunne bergen hadt afgeroepen. De Engelſche troepen en deeze *Boutaners* ontmoetten elkanderen het eerst by 't aantasten van eene byzondere Stad; en niets, zeidt de Hr. *Stewart*, kon hunne wederzydſche verbaasdheid in die ontmoeting overtreffen. Want de *Boutaners*, die nooit iemand anders, dan de vreesachtige *Hindoos*, die naakt voor hun vlugteden, in de vlakten ontmoet hadden, zagen nu voor de eerſte reis een lichaam van menſchen, eveneens gekleed en gewapend, in geregelde orde zich beweegende, en geleid door mannen van bezadigd beleid, fraaije kleeding en geſtalte, zoo als zy nooit gezien hadden. — Aan de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

andere zyde vonden de Engelſchen zich ſchielyk ingewikkeld met een ſlach van menſchen, zeer ongelyk aan alle hunne voorige tegenſtanders in Indien, ontzachlyk in hun voorkoomen, en fier in hunne aanvallen, in bont gerold, en gewapend met pyl en boog en andere Wapenen, hun byzonder eigen.

Dewyl de Engelſche Troepen, gelyk doorgaands, overwinnende geweest waren; zoo was het gerucht van hunne onderneemingen tot het Hof van *Thibet* gekoomen, en hadt de oplettendheid van den *Tayſhoo Lama*, of Regent, die toen aan 't hoofd van den ſtaat was, opgewekt; want de *Delai Lama* was minderjaarig. De *Lama* zondt een perſoon van rang naa Bengalen, om den Vrede voor zynen Vaſal te verzoeken; welken de Hr. *Haſtings*, de Gouverneur, hem aanſtonds op zyne bemiddeling toeſtondt. Daarentegen zondt de Gouverneur den Heer *Bogle* in Ambaſſade tot den *Lama*; welke met moeite tot het midden van *Thibet* doorkwam, en verſcheide Maanden aan deszelfs Hof reſideerde. Onze Schryver verwagt, dat de Heer *Bogle* ten eenigen dage aan de Waereld een verhaal van deeze gewigtige reize zal mededeelen. De byzonderheden, in dit Artikel begreepen, zyn alleen zodanige, als hy uit het gebruik van Mr. *Bogles* brieven en papieren kon verzaamelen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De *Lama*, zeidt de Heer *Stewart*, wiens gebied gegrond is op de zekerſte gronden, als perſoonelyke genegenheid, en Godsdienſtige eerbiedigheid, beſtiert alles binnen 's Lands met een onbepaald gezag. Elk weet, dat de *Delai-Lama* het groote voorwerp van aanbidding is voor de verſcheiden Stammen der heidenſche Tartaren, welke door de uitgeſtrekte Landſtreeken van 't vaſte Land zwerven, welk zich uitſtrekt van de *Volga* of *Wolga* af tot *Correa* aan de Zee van *Japan* toe; en dit is mogelyk het uitgeſtrektſte Godsdienſtig gebied van den Aardbodem. Hy is niet alleen de Opperprieſter, de Stedehouder der Godheid op de Aarde; maar, dewyl de bygeloovigheid altoos het ſterkſte is, daar zy verst van haar voorwerp af is, zoo beſchouwen de afgelegenſte Tartaren hem volſtrekt, als de GODHEID zelve. Zy gelooven, dat hy onſterflyk is, en begaafd met alle weetenſchap en deugd. Alle jaaren koomen zy uit verſcheide Geweſten op om te aanbidden, en ryke Offeranden in zyne ſchatkiſt te brengen. ——

Wat belangt die onſmaakelyke preſenten, welken de Opperhoofden der Tartaaren, volgens 't verhaal van voorige Reizigers, gezegd worden van den *Lama* te ontvangen, en in gouden doozen met grooten eerbied op te ſluiten, om by gelegenheid in hunne ragouts te doen; dit ſtuk ontkent de Heer *Bogle*,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maar hy zeidt, dat de *Lama* dikwyls klyne balletjes van gewydde meelbloem uitdeelt, gelyk de *Pain benit*, of het gezegend Brood, van de Roomsch Catholiken, het welk zyne Votarische Tartaaren naderhand mogen gebruiken zoo als zy willen. Het rechtzinnige gevoelen by de Tartaaren, is, dat als de *groote Lama* schynt te sterven, het zy van ouderdom of van zwakheid, zyne Ziel inderdaad alleenlyk eene brosche woning verlaat, om naa eene andere om te zien, die jonger en beter is; en dat dezelve weder ontdekt wordt in 't lichaam van een jong kind, door zekere teekens kenbaar alleen voor de *Lamas* of Priesters, in welker orde hy altoos weer verschynt. De tegenwoordige *Delai Lama* is een kind, en was, slegts eenige Jaaren geleeden, ontdekt door den *Tayshoo Lama*, welke in gezag en heiligheid van kenschets naast aan hem is, en gevolglyk, geduurende des anderens minderjaarigheid, als Opperhoofd handelt.

Eene zonderlinge soort van Polygamy, en juist strydig met de Europeesche, en zelfs Asiatische denkbeelden, in 't algemeen, heeft 'er in *Thibet* plaats. Het is hier gebruikelyk, dat alle de broeders in een huisgezin ééne Vrouw te saamen gemeen hebben, met welke zy onder elkanderen vreedzaam en gerust leeven. Nogthans ontstaan 'er somtyds zo wel in deeze, als in onze Europeesche huwelyks

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vastſtellingen, kleine onëenigheden; doch is 'er één, die men naauwlyks kon vermoeden, dat op de lyſt van huiſelyke ongemakken, die deeze meerderheid van mannen verzelt, zoude gevonden worden; te weeten: Dat een zedige en deugdzaame Juffer, de vrouw van een half dozyn Neeven van den Tayshoo Lama, klaagde aan haaren oom, dat de twee jongſte van haare Mannen, [foei hun!] niet zoo veel liefde en goedwilligheid aan den gemeenen ſtam beweezen, als pligt en Godsdienst van hun vorderde. In een woord, voegt 'er de Heer *Stewart* by, hoe vreemd deeze gewoonte ons ook mag voorkoomen, zoo is het toch een ontwyffelbaare zaak, dat dezelve de overhand heeft in *Thibet*, op die wyze, als ik ze beſchreeven heb.

De Verblyfplaats van den *Delai Lama* is te *Pateli*, een groot Paleis op een berg. De *Tayshoo Lama*, of tegenwoordige Regent, heeft verſcheide Paleizen of Kaſteelen, in een van welken de Heer *Bogle* vyf maanden met hem woonde. —— Hy vertoont den *Lama* als een van de beminnelykſte zoo wel als de verſtandigſte mannen, die hy ooit kende; die zyne waardigheid met de uiterſte gemaatigheid van gezag handhaaft, en in de grootſte zuiverheid van zeden leeft, zonder de minſte ſtyfheid of gemaaktheid. Binnen de poorten van zyne wooning

dem alles vrede, goede orde, en eerwaardige fierlykheid. Het Kasteel is van steen, met verscheide binnen plaatsen, verheven kamers, terrasen en galleryen; en de vertrekken zyn in 't algemeen ruim, en grootelyks verfraaid op den Chineesschen trant, met verguld, schilderagie, en vernis.

De *Lama* was uitneemend onderzoekgraag omtrent Europa, deszelfs Regeering, Kunsten en Weetenschappen, Staatkunde, Wetten, enz. Het Russisch Ryk was het eenige daarin, welk hem bekend was. Hy hadt een hoog denkbeeld van de rykdommen en magt van dat Ryk; en hy hadt gehoord van deszelfs oorlogen en voorspoed tegen het Ryk van *Rome*; want zoo noemen zy hier den Turkschen-Staat. De Czar —— (ons wordt niet gezegd welken Czar, de Schryver meent, waarschynlyk Peter den Grooten) heeft op verscheiden tyden brieven en geschenken naa *Thibet* gezonden: de Heer *Bogle* zag verscheide Europeesche Artikels in 't bezit van den *Lama*, welke meest van Engelsch maaksel waren, byzonderlyk een Repetitie Horologie van Graham; welk nu eenigen tyd dood geweest was, zoo als zy zeiden.

De Voornaamste handel van de hoofdstad deezes Lands tot *Peking*, wordt gedreeven by Caravanen, welke volle twee jaaren tot de reis derwaards en te

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

rug beſteeden. De affland wordt gezegd niet minder dan 2000 Engelſche Mylen te zyn; en nogthans, zoo uitmuntend is de Chineeſche Staatsregeering, gaat een Expreſſe van de eene tot de andere ſtad in drie weeken over.

Onder de voornaamſte Artikels van Koophandel in het Koningryk van *Thibet* telt onze Schryver die fyne manufactuur de *Shaul*, of liever de ſtoffe, waar van ze gemaakt wordt. Verſcheide ſtrydige gisſingen zyn 'er gemaakt, ten aanzien van de natuur deezer ſtoffe; als dat het was het hair van een byzonder ſoort van gyt, of het fyne onder-hair van de borst van een kameel, enz. Hier vinden wy, dat het is, het voortbrengſel van een Thibet ſchaap, welks vlokken in fynheid, lengte, en ſchoonheid, alle andere in de waereld overtreffen. De *Caſſemiriaanen*, van welken, zoo 't ſchynt, al de *Shauls* bezorgd worden, koopen al deeze wol op, door factoors, die zy tot dat einde in alle deelen van *Thibet* hebben neergezet.

Het ſpyt ons, dat wy geen plaats hebben, om als een letterkundige merkwaardigheid de gantſche vertaaling over te ſchryven van een brief, door den *Lama* geſchreeven en aan den Gouverneur gezonden. De volgende plaats daar uit zal den Leezer gunſtige denkbeelden geeven, zoo wel van de menschlievendheid, als van den ſtyl en dat ſoort van kenſchets,

welk zoo weinig in deeze weſterſche waereld bekend is.

„ Door Reizigers uit uw Gewest onderricht zyn.
„ de, van uw verheeven naam en achting, is myn
„ hart, als de bloeiſem in de lente, vervuld gewor-
„ den van genoegen, blydſchap en vrolykheid.
„ Prys zy God, dat de ſtar van uw geluk in haaren
„ opgang is. Prys zy God, dat geluk en gemak de
„ omringende opwagters van my zelven en myne fa-
„ milie zyn; *myn oogmerk is niet om te beledigen,*
„ *noch te vervolgen:* het is zelfs het kenmerk van
„ onze Religie, *ons zelven te berooven van de nood-*
„ *zaakelyke verfriſſching door den ſlaap, indien 'er*
„ *een ongelyk aan een enkel perſoon was aangedaan;*
„ maar ik ben onderrecht, *dat gy ons in rechtvaar-*
„ *digheid en beleefdheid ver overtreft.* (*).

„ Door uwe gunst ben ik de *Raja* en *Lama* van
„ dit Land, en regeer over een meenigte van on-
„ derdaanen. —— Ik ben rypelyk onderrecht,
„ dat gy ingewikkeld zyt in vyandelykheden tegen
„ den *Dah Terria*, waar by gezegd is dat des *Dah's*
„ eigen ſtrafwaerdig gedrag oorzaak daar toe gege-
„ ven heeft, door verwoeſtingen en andere buiten-

ſpoo-

(*) Wy hebben den Leezer reeds onderrecht, dat de goede *Lama* zeer weinig van de *Waereld* weet, en gevolglyk ook van zyne nieuwe Europeſche kennisſen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„ ſpoorigheden op uwe grenzen aantereechten. —
„ Uit aanmerking van onzen Godsdienst en gebruik,
„ verzoek ik, dat gy alle vyandelykheden tegen hem
„ wilt doen ophouden; en door dat te doen zult gy
„ my de grootſte gunst en vriendſchap bewyzen. Ik
„ heb den *Dah* wegens zyn voorleeden gedrag be-
„ ſtraft; en hem vermaand van zyn kwaad bedryf in
„ 't vervolg afſtand te doen, en in alle dingen aan
„ U onderworpen te zyn. ——

„ Wat my betreft, ik ben maar een *Faquier* (†);
„ en 't is het gebruik van onze Religie, met den
„ roozekrans in onze hand *te bidden voor 't welzyn*
„ *van 't menſchelyke geſlacht*, en om den vrede en
„ 't geluk der inwooners van dit Land; en nu bid
„ ik, met myn bloote hoofd, dat gy alle vyande-
„ lykheden tegen den *Dah* in 't toekoomende wilt
„ ſtaaken. —— In dit land is de dienst van den
„ Almagtigen de belydenis van allen. Wy arme
„ ſchepſels zyn in geen ding aan U gelyk; dewyl ik
„ echter eenige dingen in handen heb, zoo zend ik
„ u dezelven alleen tot gedachtenis, en hope, dat
„ gy dezelven zult aanneemen."

(†) Dit woord beduidt hier een geestelyk, of godsdienſtig perſoon in 't algemeen.

Einde.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

…nzen aanrechten, …
…n Godsdienst en gebruik…
…andelykheden tegen hem
…door dat te doen zulrgy
…riendschap bewyzen. Ik
… voorleeden gedrag be…
…n zyn kwaad bedryf in
… en in alle dingen aan

…ar een *Faquier* (†);
…ze Religie, met den
…bidden voor 't welzyn
…, en om den vrede en
… dit Land; en nu bid
…, dat gy alle vyande…
… toekomende wilc
…t is de dienst van den
…van allen. Wy arme
…an U gelyk; dewyl ik
…nden heb, zoo zend ik
…chtenis, en hope, dat
…n."

…n geestelyk, of godsdien…

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA


Kon